

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

● ΤΟ ΝΟΜΠΕΛ ΤΗΣ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ (Γ.Β.Μ.).....	257
● Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΥΤΣΑΣ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1940 (Βασ. Κ. Σταθάκη).....	260
● ΩΡΑ ΠΟΝΟΥ (ποίημα Γ. Βερίτη)	262
● ΚΑΙΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΑ	263
● «ΑΠΟΛΛΩΝ 11» ΣΑΝ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΘΑΡΡΟΥΣ (Λεωνίδα Κ. Στυλιανοπούλου)	264
● Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ BYZANTIOΥ (Ε. Ν. Μόσχου).....	272
● ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ (Πανορμίτη).....	279
● ΣΧΟΛΙΑ.....	280
● ΒΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ (Βασ. Κ. Σταθάκη)	283
● ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομ. Έπικοινωνίας τής Χ.Ε.Ε.)	285

ΕΤΟΣ 73ον

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΑΡΙΘ. 715

ΕΥΡΩ 1,50

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
Έπιστημη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

EYPETHPIO «AKTINΩN»

TOMOI: 1938-1997

Έπιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 73ον

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2010

Αριθ. 715

ΤΟ ΝΟΜΠΕΛ ΤΗΣ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ

Οι άληθινά μεγάλοι είναι καί πραγματικά ταπεινοί. δέν ξιπάζονται, δέν μεγαλαυχοῦν, δέν περιαυτολογοῦν, δέν ύπερηφανεύονται. ὜χον τήν άληθινή γνώση τοῦ έαυτοῦ τους. Καί αὐτό τούς κάνει νά έχουν τό σωστό φρόνημα γιά τόν έαυτό τους καί τίς δυνατότητές τους. Τό «μή ύπερφρονεῖν παρ' ὅ δεῖ φρονεῖν, ἀλλά φρονεῖν εἰς τό σωφρονεῖν» (Ρωμ. ιβ' 3) ἀποτελεῖ σταθερή ἀρχή τους.

Χαριτωμένοι ἄνθρωποι. Τούς χαίρεσσαι καί τούς καμαρώνεις. Δέν πετάνε στά σύννεφα. Προσγειωμένοι στήν πραγματικότητα. «Οσο ἀποκρουστικοί γίνονται οἱ ύπερηφανοί, τόσο ἔλκυστικοί είναι οἱ ταπενοί. Είναι οἱ άληθινά σώφρονες μέ σῇ τή σημασία τῆς λέξεως.

Τέτοια ώραια παραδείγματα δέν λείπουν ἀπό τήν ἐποχή μας. Δυστυχῶς δέν τά προσέχουμε. Συνήθως στρέφουμε τήν προσοχή μας στόν ἐντυπωσιασμό καί τόν κούφιο θόρυβο. Καί θόρυβο κά-

νουν μόνο τά ἄδεια δοχεῖα. Οι φελοί ἐπιπλέοντα, οἱ σοβαροί, οἱ άληθινές ἀξίες κρύβονται. Νά δμως πού καί οι μεγάλες μορφές ἔρχονται κάπου - κάπου στό προσκήνιο, δσο κι ἀν δέν τό ἐπιδιώκουν. Ἡ μετριοφροσύνη τους δέν τούς ἀφήνει. «Ομως αὐτή ἡ ἴδια, ἀπό τή φύση της, δέν παύει νά προκαλῇ ἀβίαστα τό θαυμασμό μας.

Πάει καιρός πού διαβάσαμε κάτι ἀξιοπρόσεκτο ἀπό τήν παγκόσμια ιατρική ἐπικαιρότητα: «Ο κλάδος τῆς σύγχρονης ἀνοσολογίας ὁφείλει πολλά στό συνταίριασμα τῶν θεωρητικῶν ὑποθέσεων τοῦ Αὐστραλοῦ ἐρευνητῆ σέρ *McFarlan Burnet* μέ τίς πειραματικές μελέτες τοῦ *Bρεττανοῦ* συναδέλφου του σέρ *Peter Medawar*. Ό πρῶτος διατύπωσε τή θεωρία τῆς ἐπίκτητης ἀνοσολογικῆς ἀνοχῆς, ὑποστηρίζοντας, ὅτι ὁ μηχανισμός τῆς ἀνοσολογικῆς ἀπατήσεως είναι ἐπίκτητος καί ὅχι συμφυής. Ό δεύτερος ἐπιβεβαίωσε τήν ύπόθεση αὐτή στό πει-

ραματικό του έργαστήριο. Τά δύναματα τῶν δύο κορυφαίων ἔρευνητῶν τῆς ἐποχῆς μας ἔγιναν παστρώνα στούς ἐπιστημονικούς κύκλους, ἀφότου μοιράστηκαν τὸ βραβεῖο Νόμπελ Ἰατρικῆς (1960). Τώρα πού ὁ Burnet, ὁ πρωτεργάτης τῆς σύγχρονης ἀνοσολογίας, μέ τὴν ἔκδημία του πέρασε στὴν ἐπιστημονική ἀθανασία, ἀξίζει νά ἀναφερθῇ μιά φράση του, χαρακτηριστική τῆς μετριόφροσύνης του: «Ἡ συμβολὴ μου στὴν ἀνακάλυψη τῆς ἐπίκτητης ἀνοσολογικῆς ἀνοχῆς ἦταν μηδαμινή. Διατύπωσα μιά ὑπόθεση πού χρειαζόταν πειραματική ἐπιβεβαίωση».

Ἐτοι μιλᾶνε οἱ μεγάλοι: ἀπλᾶ, ταπεινά, μετριόφρονα. Κι ὅσο πιό μεγάλοι εἶναι τόσο καὶ πιό πολὺ ἔρευνον νά κρύβουν τὸν ἔαυτό τους. Καὶ στίς πιό μεγάλες ἐπιτυχίες τους εἶναι ταπεινοί. Ὁσο προχωροῦν στὸν ὡκεανό τῶν γνώσεων τόσο βλέπουν τή δική τους ἀνεπάρκεια. Αὐτά πού γνωρίζουν, μπροστά σ' αὐτά πού ἀγνοοῦν, εἶναι μηδαμινά. Οἱ ἀληθινά σοφοί, ὕστερα ἀπό κάθε ἀνακάλυψη, θεωροῦν τὸν ἔαυτό τους σάν μικρό παιδί, πού παίζει στὴν παραλία καὶ κάπου – κάπου βρίσκει κάποιο ὡραῖο κοχύλι, ἐνῶ ὁ ἀπέραντος ὡκεανός τῆς γνώσεως ἀπλώνεται ἐμπρός τους ἀνεξερεύνητος.

Ἡ δέν εἶναι ἔτοι; Ἐφευρέσεις καὶ ἐπιτεύγματα, πού εἶχαν κάνει ἴδιαίτερη ἐντύπωση στὴν ἐποχή τους, σήμερα τίς θεωροῦμε ἀσήμαντες. Ὁπως καὶ τὰ σημερινά ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης ὕ-

στερα ἀπό λίγα ἥ περισσότερα χρόνια θά θεωροῦνται ἔπειρασμένα.

Ἐκεῖνο, λοιπόν, πού ἔχει σημασία καὶ τιμᾶ τὸν Ἅδιον τὸν ἄνθρωπο, εἶναι νά μένη ταπεινός καὶ νά μήν ὑπερηφανεύεται καὶ στίς πιό μεγάλες του ἐπιτυχίες. Ἔστω κι ἀν οἱ ἐπιτυχίες του εἶναι ἀληθινά μεγάλες καὶ καταπληκτικές. Μέ τὸν τρόπο αὐτό κεδίζει τήν πιό μεγάλη ἐπιτυχία στή ζωή του, τήν ταπεινοφροσύνη. Ἀποκτᾶ τήν πιό χαριτωμένη ἀπό όλες τίς ἀρετές.

Αὐτό τό νόημα δέν ἔχουν καὶ τά λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πού ἀναφέρεμε παραπάνω; Νά μένουμε μετριόφρονες καὶ νά μήν ἔπειρονᾶμε μέ τήν ὑψηλοφροσύνη τό μέτρο τῆς φρονήσεως.

«Ἐλάβομεν φρόνησιν οὐχ ἵνα εἰς ἀπόνοιαν αὐτῆς χρησάμεθα, ἀλλ’ ἵνα εἰς σωφροσύνην», παρατηρεῖ ὁ Ἱερός Χρυσόστομος. Προκινηθήκαμε μέ φρόνηση ἀπό τὸν Θεό, ὅχι γιά νά τή χρησιμοποιοῦμε ἐγωιστικά καὶ νά ὑπερηφανεύωμαστε, ἀλλά γιά νά μείνουμε σέ κατάσταση σωφροσύνης καὶ αὐτογνωσίας. Γιατί ἀπό τή στιγμή πού ἥ φρόνηση ἔεφεύγει ἀπό τά μέτρα τῆς καὶ γίνεται ὑπερφροσύνη καταντᾶ σέ παραφροσύνη.

Καὶ ὅπως προσθέτει ἔνας ἄλλος Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας ὁ Θεοδώρητος ὁ Κύρου: «Σωφροσύνην ἔνταῦθα τήν τῶν φρενῶν ὑγείαν ἐκάλεσε διδάσκων ὡς ἥ ὑπερηφάνεια νόσος φρενῶν». Δηλαδή ἡ μετριόφροσύνη, τό ὁρθό φρόνημα γιά τόν ἔαυτό μας, φανερώνει ψυχική ὑγεία

καί διανοητική ίσορροπία, ένω ή ύπερφράνεια ἀποτελεῖ ψυχικό νόσημα, ἀνισορροπία, ἔνα εἶδος φρενοβλάβειας.

Γι' αὐτό καί ὁ ἄγιος Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης συνιστᾶ: «Ἡ σύμμετρον σαντῷ κτῆσαι φρόνημα ἢ ἵσθι παρὰ πάντων γελώμενος». Μέ αλλα λόγια: Ἡ φρόντισε νά ἀποκτήσης φρόνημα σύμφωνο στά μέτρα σου, δηλαδή αὐτογνωσία, ἢ διαφορετικά θά γίνης καταγέλαστος σέ δλους.

Βλέπεις, λοιπόν, χαρίσματα μεγάλα στόν έαυτό σου καί διερωτᾶσαι πῶς εἶναι δυνατόν νά είσαι ταπεινός; Μά

αύτό ἀκριβῶς εἶναι ταπεινοφροσύνη: «Τό ύψηλόν ὅντα ἀπό κατορθωμάτων, ταπεινοῦν ἔαυτόν ἀπό διανοίας... Ταπεινοφροσύνη ἐστίν ὅταν μεγάλα τις έαυτῷ συνειδώς, μηδέν μέγα περὶ αὐτοῦ φαντάζηται» (Χρυσόστομος). Καί προσθέτει: «Ἄσφαλές ταμεῖον κατορθωμάτων, λήθη κατορθωμάτων». Ό ἀσφαλέστερος τρόπος νά διατηρῆς τήν ἀξία σου καί τά κατορθώματά σου εἶναι νά μήν τά σκέπτεσαι καί νά καυχιέσαι γι' αὐτά. Νά τά χαίρεσαι, χωρίς νά ύπερφρανεύεσαι. Εἶναι δῶρα τοῦ Θεοῦ.

Γ.Β.Μ.

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΔΡΟΜΕΣ

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΡΥΤΣΑΣ 22 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1940

Τό τρέχον έτος συμπληρώθηκαν έβδομήντα έτη από τήν δύλιγομηνη άπελευθέρωση της Κορυτσᾶς κατά τήν διάρκεια τοῦ ἐλληνοϊταλικοῦ πολέμου 1940-1941. Τό επίσημον ἀνακοινωθέν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου μέ ήμερομηνία 22 Νοεμβρίου ἀναφέρει: «Κατά τήν σημερινήν ἡμέραν τά στρατεύματά μας ἐπέτυχον τήν ὄλοκλήρωσιν καταλήψεως τοῦ ὁρεινοῦ ὅγκου τῆς Μόροβιας, τήν κατάληψιν τοῦ ὁρούς Ιβάν καὶ τοῦ αὐχένος Κάφ - ε - Καρέτ. Κατελήφθη ἡ Κορυτσᾶ. Κατά τήν μάχην τῆς Κορυτσᾶς ἦτις διήρκεσεν ἐπί ἔννεα ἡμέρας τά στρατεύματά μας, παρά τήν ἵσχυροτάτην ἀντίδρασιν τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας κατήγαγον λαμπράν νίκην ἀνατρέφαντα μεγάλας δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ἐγκατεστημένας ἐπί φυσικῶν ὄχυρῶν θέσεων, ἐνισχυομένων ἐν πολλοῖς ὑπό ἀνθεκτικῶν ὄργανώσεων ἐκ σιδηροπραγοῦς σκυροδέματος μετάσυρματοπλεγμάτων». Στήν συνέχεια στό ἐν λόγῳ ἀνακοινωθέν ἀναφέρονται λεπτομερῶς οἱ παραταχθεῖσες ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις μέ τόν ἔξοπλισμόν των σέ βαρέα ὅπλα, καθώς καί ὁ ἀριθμός τῶν αἰχμαλώτων οἱ ὄποιοι συνελήφθησαν ἀπό τόν νικηφόρον ἐλληνικόν στρατόν, καθώς καί τά κυριευθέντα πολεμικά λάφυρα.

Ο ἔλληνικός πληθυσμός τῆς Κορυτσᾶς ὑποδέχθηκε τούς ἐλευθερωτές του μέ εξαλλον ἐνθουσιασμόν ἐνῷ ἡ πόλη παρουσίαζε πανηγυρική δψη μὲ τήν ἀνάρτηση ἐλληνικῶν σημαιῶν, τίς ὥποιες οἱ κάτοικοι διατηροῦσαν ἀπό ἑτῶν μέ τήν προσδοκίαν τῆς χαριμόσυνης ἡμέρας τῆς ἀπελευθερώσεως.

Παρόμοιες πανηγυρικές ἐκδηλώσεις γιά τήν μεγάλην αὐτήν νίκην τοῦ στρατοῦ μας ἔλαβαν χώρα στήν Ἀθήνα καί σέ ἄλλες ἐλληνικές πόλεις.

Ἄπό τήν πλευράν τῶν Ἰταλῶν, ὁ ἔχθρος ἐνισχύετο συνεχῶς καί εἶχε σκληρύνει μετά τίς πρῶτες ἥττες του σέ μεγάλον βαθμόν τήν ἀντίστασή του. Ὅπεστήριζε τώρα τήν περιοχήν ως ἴδικήν του πατρίδα καί αἰσθάνετο τήν ἀπώλειάν της ώς ἀτιμοτικόν γεγονός, πρᾶγμα τό ὅποιον προσέδιδε στήν ἄμυνά του αὐξημένο πεῖσμα. Κρούσματα λιποψυχίας ὑποχρέωσαν τήν ἰταλική στρατιωτική ἡγεσία νά λάβει αὐστηρά μέτρα γιά τήν ἀντιμετώπισή των.

Οι δυσάρεστες γιά τήν ιταλική ἐκστρατεία τοῦ Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1940 στήν Βόρειον Ἡπειρον ἔξελιξεις ὑπεχρέωσαν τόν Μουσσολίνι νά δικαιολογήσει τήν ἀποτυχία του πρός τόν ί-

σχυρόν σύμμαχόν του τόν 'Αδσλφον Χίτλερ γράφοντάς του τά άκολουθα:

«Η προέλαση των ιταλικών δυνάμεων στήν Έλλάδα, έπειτα άπό μίαν έλπιδοφόρον και ραγδαίαν έναρξη, άνασχέθηκε καί έτσι οι έλληνικές δυνάμεις ήδην θησαν νά άναλαβουν μέ τήν σειράν των τήν πρωτοβουλία. Τοῦτο όφειλεται σέ τρεις κυρίως λόγους: α) Στήν κακοκαρδία, ή όποια έπιδεινουμένη άπό ραγδαίες βροχές έσταμάτησε τήν προέλαση των μηχανοκινήτων δυνάμεων. Μία θωρακισμένη μεραρχία εύρεθηκε κυριολεκτικά βυθμισμένη στή λάσπη. β) Στήν λιποταξία τήν σχεδόν καθολική των άλβανικών δυνάμεων έντεταγμένων σέ ιταλικές στρατιωτικές μονάδες οι όποιες έπανεστάτησαν κατ' αύτῶν. Μιά μόνη μεραρχία, έπι παραδείγματι άναγκασθηκε νά άφορπλίσει καί νά άποστείλει στά μετόπισθεν τούς 'Αλβανούς. γ) Στή στάση τής Βουλγαρίας, ή όποια έπετρεψε στούς 'Ελληνες νά άποσύρουν όκτω μεραρχίες άπό τήν Θράκη καί νά τίς άποστείλουν σέ ένισχυση έκείνων, οι όποιες άντιμετώπιζαν τήν έπίθεσή μας. 'Ολα αύτά ζώμως άνήκουν στό παρελθόν καί δέν χρειάζεται νά άνησυχοῦμε, άν καί δέν μοῦ διαφεύγει τό δτι τά γεγονότα αύτά είχαν δυσμενεῖς συνέπειες. Τώρα ή 'Ιταλία προετοιμάζει τριάντα μεραρχίες, μέ τίς όποιες θά δυνηθεῖ νά έκμηδενίσει τήν 'Ελλάδα. Δέν ύπαρχει λόγος νά άνησυχεῖτε γιά τού βομβαρδισμούς των νοτίων πόλεων μας, διότι αύτοί προκαλοῦν μικρές ζημιές».

Μετά τήν άπελευθέρωση τής Κορυτσᾶς ή έλληνική προέλαση συνεχίσθηκε μέ αύτήν καί άλλων έλληνικών πόλεων τής Βορείου Ήπειρου όπως τής Μοσχοπόλεως, τού 'Αργυροκάστρου, των 'Α-

γίων Σαράντα, τής Χειμάρρας, τής Κλεισούρας (10 Ιανουαρίου 1941). Έκει σταματάει ή έλληνική προέλαση λόγω τού ένσκηψαντος βαρέως χειμῶνος, για νά τήν διαδεχθεῖ μιά περίοδος στασιμότητος άπό τήν ἄποψη μεγάλης κλίμακος πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

«Ἐντός όλίγου ζώμως θά ἔλθει ή ἀνοιξη καί ἐπειδή ή ἀνοιξη εἶναι ίδική μας ἐποχή δλα θά ἔλθουν ρόδινα. Σᾶς λέγω δτι δλα θά μᾶς ἔλθουν ρόδινα καί στά τέσσαρα σημεῖα τού όρίζοντος». "Ἔτσι προανήγγειλε ο Μουσσολίνι στίς 23 Φεβρουαρίου 1941 —σέ λόγο του πρός τά στελέχη τού φασιστικοῦ κόμματος— τήν μεγάλη ἑαρινή ἐπίθεση γιά τήν συντριβή, όπως ίσχυρίζετο, καί τού ήμικού των έλληνικών δυνάμεων» τής όποιας ή έναρξη είχε προγραμματισθεῖ γιά τίς 9 Μαρτίου. Η ἑαρινή αύτή ἐπίθεση, ή όποια έπρόκειτο μέ άρκετήν καθυστέρηση νά τσακίσει τά νεφρά τής 'Ελλάδας, είχε προπαρασκευασθεῖ μέ μεγάλη δραστηριότητα καί ἐπιμέλεια. Ο Μουσσολίνι δέν είχε καμμιά ἀμφιβολία δτι τήν φοράν αύτή τά πράγματα θά τού ἥρχοντο «ρόδινα».

Μετά άπό ἐπταήμερον σκληρόν ἀγώνα ἔληξε ή μεγάλη ιταλική ἐπίθεση τού έχθρου. Καί έτσι τερματίσθηκε μέ μία άκομη άποτυχία καί ή τρίτη φάση (29 Δεκεμβρίου 1940 - 5 Απριλίου 1941) τού ἀγώνα αύτοῦ «γιά τήν συντριβή» τής 'Ελλάδος.

Ἡ νέα αύτή ιταλική ήττα αἰφνιδίασε τήν γερμανική στρατιωτική ήγεσία, όσον καί οι πρώτες κατά τήν έναρξη τού πολέμου στά τέλη 'Οκτωβρίου 1940, διότι είχαν πιστέψει, δτι τήν φοράν αύτήν κάτι τούλάχιστον θά είχαν ἐπιτύχει οι σύμμαχοί των 'Ιταλοί στόν πολε-

μικό τομέα. Τήν έπομένη ήμέρα 6 Απριλίου έκδηλώνεται ή γερμανική έπιθεση κατά της Έλλαδος και της Γιουγκοσλαβίας, με τά γνωστά άποτελέσματα και τήν σύμπτηξη τοῦ νικηφόρου έλληνικοῦ στρατοῦ στό μέτωπο της Βορείου Ήπειρου και τήν έκ νέου ύποδοιύλωση τῶν έλληνικῶν πληθυσμῶν αὐτῆς (συμπεριλαμβανομένων και ἐκείνων της πόλεως της Κορυτσᾶς) κατ' ἀρχήν στούς Ιταλούς και μετά τό τέλος τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου στούς Ἀλβανούς

ύπό τό ἐπικρατοῦσαν τότε κομμουνιστικόν ἀθεϊστικόν καθεστώς.

Η ἔλευθερία ή ὅποια τρεῖς φοράς ἀπό τά ἔτη 1912-1914, 1915-1916 και 1940-1941 ἐπισκέφθηκε τούς Ἐλληνες κατοίκους της Βορείου Ήπειρου ύπηρξαν προσωρινοί και οἱ ἐλπίδες αὐτῶν διαψεύσθηκαν ἀπό τούς ἀνταγωνισμούς και τίς εἴς αὐτῶν σκοπιμότητες τῶν Μεγάλων Δυνάμεων.

ΒΑΣ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΩΡΑ ΠΟΝΟΥ

Σύννεφα μαῦρα ἐπλάκωσαν, και καρτερᾶς νά βρέξῃ,
ό καταρράχτης τ' οὐρανοῦ στήν ξέρα γῇ νά τρέξῃ.
Βαθύς ό λόγος! ἄμα δῆς και σβήσουν ὅλοι οἱ φάροι
και σκιάση ό πόνος στήν ψυχή τ' ἀστρα και τό φεγγάρι,
ποιό πλούσια, ἃν κρατηθῆς πιστός, θά στείλη ό Θεός τή χάρη.

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

KAINA KAI PALAIA

A K T I N E S MARTIOS 1941 ΤΩΡΑ ΠΛΕΟΝ;

Όλοκληρωτικός ό πόλεμος, τόν όποιον εξαπέλυσεν είς τήν άνθρωπότητα ή άποστασία, έχει διαιφόρους έκφρασεις πού περιλαμβάνουν ολόκληρον τήν ζωήν. Καί, σάν νά είναι ή κορυφή τής τραγικής πυραμίδος, ό «πόλεμος τῶν νεύρων» μαίνεται καί αύτός είς τόν πλανήτην μας καί έν πολλοῖς κρίνει τήν εκβασιν δλων τῶν ἄλλων «πολέμων». Είναι καί αύτό μιά άπό τάς άντιφάσεις μέ τάς όποιας έχει παραγεμίσει τήν ζωήν τοῦ συγχρόνου άνθρωπου ό περιφήμος ύλιστικός πολιτισμός. Όλη ή παγκόσμιος παραγωγή είς παντός είδους ύλικα άγαθά άνηρπάγη άπό τόν φυσιολογικόν προορισμόν της καί δλη ή ἐπιστημονική ἔργασία είς τά πεδία τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἐδουλώθη, διά νά σκαρωθῇ μιά πολεμική μηχανή καί κατά φαντασίαν άκόμη ἀσύλληπτος είς τούς άνθρωπους τῆς... μά καί τῆς ίδικης μας άκόμη γενεᾶς. Καί, ύστερα από τόσον κατακλυσμόν εξοπλισμῶν, ἔρχονται, ἔπειτα, οι ἐπίδοξοι κατακτηταί καί ζητοῦν καταφύγιον είς τό ψυχικόν πεδίον. Μέ τόν πόλεμον τῶν νεύρων λοιπόν ζητοῦν νά ἐπιτύχουν ἔκεινο, τό όποιον οι τόσοι ύλικοι εξοπλισμοί δέν κατώρθωσαν νά ἐπιτύχουν.

Πόλεμος τῶν νεύρων! Δηλαδή πόλεμος τῶν ψυχικῶν δυνάμεων. Ψυχική δοκιμασία. Ἐκεῖ κατήντησε, είς τό τέλος τῆς άναλύσεως, νά άναχθῇ καί ό σημερινός πόλεμος. Χωρίς τήν ψυχικήν κατάκτησιν, λοιπόν, ή ύλη τίποτε δέν ήμπορεῖ νά κάμῃ. Ούτε κάν τήν καταστροφήν δέν ήμπορεῖ νά ἐπιφέρῃ. Καί, τοῦ κακοῦ ή δυνάμις, τήν όποιαν μᾶς ἔφερε είς τήν Γῆν αύτήν τῆς άποστασίας ή βλάσφημος ἐπίκλησις, ἀφήνει, ώς μᾶζαν ἀδρανή, τά έκατομμύρια τῶν διαιφόρων σιδερένιων πολεμικῶν τεράτων, καί ζητεῖ νά θέξῃ ἔνα στόχον. Τήν ψυχήν. Τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καί

ίδιως τήν δύναμιν τῆς άντοχῆς καί τῆς καρτερίας.

Πόλεμος τῶν νεύρων! Καί έχει ἐλπίδας ἐπιτυχίας ό πόλεμος αύτός; Ἡμπορεῖ νά φέρῃ αύτός τά ἀποτελέσματα, διά τά όποια ἐφάνησαν ἀνίκανοι ό σίδηρος καί τό πῦρ; Ω, βεβαίως. Μερικῶν λαῶν ή πεῖρα τό ἔδειξεν αύτό. Ἀλλά ύπο μίαν προύποθεσιν. "Οτι τά νεῦρα, ἐναντίον τῶν όποιων θά στραφῆ ή ἐπίθεσις, είναι νεῦρα τοῦ νευρικοῦ ύλιστικοῦ καταντήματος, τοῦ περιφήμου ὁρθολογιστικοῦ «πολιτισμοῦ». "Οταν, δημως, τά νεῦρα αύτά τά κινή ψυχή, ψυχή μέ τήν ύγειαν καί τήν δύναμιν πού δίδει ή Πίστις, τότε ό περιφήμος «πόλεμος τῶν νεύρων» ὀδηγεῖ, βεβαίως, καί τότε είς τήν καταστροφήν, ἀλλά πρός κατεύθυνσιν ἀντίθετον ἀπό ἑκείνην τήν όποιαν ἐπεδίωκαν δοι εξαπέλυσαν τόν πόλεμον αύτόν.

Καί ό λαός ό Ἑλληνικός, θεμελιώσας τήν ιεράν του ἅμυναν ἐπάνω είς τόν μόνον ἀρραγή θεμέλιον τῆς Πίστεως, δίδει καί ἀτ' αύτής τῆς ἀπόψεως καθ' ήμέραν μαθήματα είς τούς ἐπιδρομεῖς καί είς τήν άνθρωπότητα ολόκληρον. «Ἐγώ διαβλέπω, δτι ή ψυχολογία τῶν Ἑλλήνων, είναι ή κλείς τῆς καταστάσεως. Ἐφ' δοσον οι Ἑλληνες διατηροῦν τό πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος, ούδέν εχονταν νά φοβηθοῦν καί θά είναι ἀγήτητοι». Τά λόγια αύτά Τούρκου βουλευτοῦ, είς προσφάτως δημοσιευθέν ἀρθρον του είς τήν «Γενή Σαμπάχ», ἐκδηλοῦν τήν καθολικήν προσδοκίαν τοῦ κόσμου δλου. Τό Πνεῦμα τῆς Ἑλλάδος, τῆς Χριστιανικῆς Ἑλλάδος, ή Πίστις είς τόν Κύριον τῶν Δυνάμεων!... Μά αύτή είχεν ηδη ἐκδηλωθῆ πανίσχυρος! Καί, τώρα πού ή Πίστις ἐβραβεύθη ἀπό τήν θαυματουργόν Προστασίαν, καί τέτοιαν προστασίαν, τώρα θά χάσῃ τήν Πίστιν του ό λαός αύτός; Ὁ ἐπιδρομεύς ἄς μή εξαπατᾷ τόν έαυτόν του μέ ἐλπίδας ἀνοήτους. Καί ἄν θέλῃ νά ίδῃ είς δλην τήν ζητασιν, τήν κόπωσιν καί τήν κατάπτωσιν τῶν νεύρων... ἔνα βλέμμα είς τό σπίτι του θά τόν διδάξῃ ἀρκετά!

Στά μέσα τοῦ ἔτους 1969 βρέθηκα πάλι γιά δουλειά στίς ΗΠΑ. Ἡ δεκαετία τοῦ 1960 τελείωνε καί τό πρόγραμμα τοῦ διαστήματος παρουσίαζε ίδιαιτερη δραστηριότητα. Μέχρις δτού, λίγο πρίν ἀπό τήν ήμέρα ἐκτοξεύσεως ἀνακοινώθηκε ἡ ὅλη διαδικασία ἐκτοξεύσεως ἀπό τό Κέιπ Κέννεντυ, στήν Φλόριντα. Ἡ ἐκτόξευση ἔγινε στίς 16 Ἰουλίου 1969, τό πρωί στίς 9:32:00 ἀκριβῶς ὥρα Ἀνατολικῆς Ἀμερικῆς. Καί, μετά ἀπό τέσσερεις μέρες, εἶδε ὁ ἔκπληκτος τότε κόσμος τά μᾶλλον ἥρεμα στάδια τῆς προσεληνώσεως τοῦ «Ἀετοῦ», τῆς ἀκάτου τοῦ σεληνοπλοίου, καί στήν ἔξοδό του, τόν κυβερνήτη τῆς ἀποστολῆς Νήλ. Ἀρμστρόνγκ, νά κατεβαίνει στήν ἐπιφάνεια τῆς σελήνης. Ἡ φωτογραφία αὐτή τοῦ ἀποτυπώματος τοῦ πρώτου πατήματος τοῦ Ἀρμστρόνγκ στήν ἐπιφάνεια τῆς σελήνης ἔκανε πολλές φορές τόν γύρο τοῦ Ἀνατολικοῦ καί τοῦ Δυτικοῦ κόσμου.

Ἄλλα ἄς σταματήσουμε γιά λίγο τήν διήγηση γύρω ἀπό τά πράγματα πού συνθέτουν τήν ἔξωτερική εἰκόνα τοῦ σημαντικοῦ τούτου ἐγχειρήματος καί ἄς γυρίσουμε στίς τελευταῖς σημαντικές διαδικασίες τοῦ ὁργανογράμματος PERT (1). Μία ἀπό τίς πιό σημαντικές ἀπεδείχθη ὅτι ἡταν, ἀπό μία ἀρκετή μεγάλη ὁμάδα ύποψηφίων, «ἡ ἐπιλογή τῶν 3 καταλληλοτέρων ἀστροναυτῶν γιά τό ἐγχείρημα»: Τήν πρώτη ἐπανδρωμένη πτήση στή σελήνη. Ποιά ἔπειτε νά είναι τά κύρια χαρακτηριστικά τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, στά ὅποια οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἀστροναύτες ἔπειτε νά ξεχωρίζουν ἀπό τούς ἄλλους συναδέλφους τους καί νά

πρωτεύουν, γιά νά ἐπιλεγοῦν, ώς πρῶτοι ταξιδιώτες τῆς σελήνης;

Ἡ ἔξελιξη τοῦ προγράμματος τοῦ ὁργανογράμματος μέχρι τότε ἡταν σχετικά ὅμαλή. Οἱ ἡμερομηνίες τῶν διαφόρων διαδικασικῶν τοῦ ὁργανογράμματος είχαν πραγματοποιηθεῖ, παρά τίς μερικές ἀρχικές ἀμφιβολίες. Πάντως, ἔξετάζοντας τό ἐγχείρημα ἀπό αὐτηστά ἐπιστημονική ἀποψη οἱ στατιτικές ἔδειχναν —λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἀγνώστων— ὅτι οἱ πιθανότητες ἐπιτυχίας ἡταν ὄριακές. Γι' αὐτό, σέ πολλά σημεῖα τῆς ἔξελίξεως τοῦ προγράμματος είχε τή δυνατότητα ὁ κυβερνήτης τῆς ἀποστολῆς νά ἀποφασίσει τή διακοπή τῆς προσπαθείας καί τήν ἐπιστροφή στή γῆ. Αὐτοί πού θά ἀνελάμβαναν νά συμμετάσχουν στό ἐγχείρημα θά ἔπειτε νά ἔχουν μέσα τους, ἐκτός ἀπό τό ὕψιστο αἰσθημα εὐθύνης, καί ἔνα μεγάλο ἀποθεματικό ὄμαδικης αὐτοθυσίας καί ἡρωισμοῦ.

Δέν είναι λοιπόν καθόλου παράλογο, ὅτι μετά τό πέρας τῶν ἔξετάσεων (ἐπιστημονικῶν καί πνευματικῶν), ὁ δύσκολος ρόλος δόθηκε στούς τρεῖς πού ἐπελέγησαν: Ἀνθρώπων πιστῶν καί μέ ἀφάνταστο σωματικό, διανοητικό καί ψυχικό αὐτοέλεγχο, καθώς καί ύψηλή ἐτοιμότητα στήν ἀντιμετώπιση ἀλλαγῆς συνθηκῶν καί ἀντιξοοτήτων. Ἀποφασισμένων νά λάβουν μέρος σέ ὅλες τίς διαδικασίες τοῦ προγράμματος, ἀκόμη κι ἄν αὐτό σήμαινε, ὅτι μποροῦσε νά μή γυρίσουν πίσω...

Τελικά, ἡ ὁμάδα πού ἐπελέγη γιά τήν πρώτη ἐπανδρωμένη πτήση στή σελήνη, τό «Ἀπόλλων 11», ἀποτελεῖτο ἀπό τούς Νήλ. Ἀρμστρόνγκ, κυβερνήτη τῆς ἀποστολῆς, τοῦ Ἐντουίν. Ωλτριν, ὁδηγό τοῦ σεληνοπλοίου «Ἀετός» καί τόν Μάικλ

(1) Οἱ ἀριθμοὶ στό κείμενο ἀναφέρονται στή βιβλιογραφία.

«ΑΠΟΛΛΩΝ 11» ΣΑΝ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΘΑΡΡΟΥΣ

Τήν δ^η Όκτωβρίου 2010 ό Aύστραλος άστρονόμος καί ίστορικός τῆς άστρονομίας, Τζών Σαρκιζιάν, βραβεύτηκε ἀπό τό ἐπιστημονικό περιοδικό Australian Geographic, γιατί ἐνετόπισε στίς φαδιοφωτογραφίες τῶν φαδιοτηλεσκοπίων τῆς Αύστραλίας, πού παρακολουθοῦσαν τήν ἀποστολή «Ἀπόλλων 11» τίς ἐγκαταλειμένες ἐδῶ καί χρόνια ίστορικές πομπίνες ἀπό τά πρῶτα βήματα τοῦ Νήλ Αρμοστρογκ στήν σελήνη στίς 20 Ιουλίου 1969. Οι φαδιοφωτογραφίες ἦταν πολύ καθαρές, γιατί τά φαδιοτηλεσκόπια τῆς Αύστραλίας είχαν ὀπτική ἐπαφή μέ τήν Σελήνη καί ἦταν σέ καλύτερη θέσι από τίς H.P.A. γιά τήν λῆψι καθαροῦ φαδιοτηλεοπτικοῦ σήματος. Ἀξίζει, λοιπόν, μέ τήν εύκαιρία τοῦ γεγονότος αὐτοῦ, νά ξαναθυμηθοῦμε τήν ίστορική ἀποστολή τοῦ «Ἀπόλλων 11», καθώς καί τίς πνευματικές προεκτάσεις τοῦ ἐγχειρήματος.

● Εισαγωγικό Σημείωμα

Τό 1963 βρισκόμουν στίς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, γιά ἐρευνητική ἐργασία τοῦ γραφείου Δοξιάδη, σχετικά μέ τά συγκοινωνιακά ἔργα. Μέσα στό πρόγραμμά μου ἦταν καί ἡ ἐπίσκεψη τοῦ ἐρευνητικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀμερικανικοῦ Ναυτικοῦ στό Πόρτ Νουανήμ (Port Hueneme), λίγα χιλιόμετρα δυτικά τοῦ Λός Αντζελες. Τό ἐργαστήριο αὐτό, ἐκτός ἀπό τά ἄλλα τεχνικά προγράμματα, φιλοξενοῦσε ἐκείνη τήν ἐποχή καί τό Τμῆμα Ἐκπονήσεως, Συντονισμοῦ καί Παρακολουθήσεως τοῦ δραγανογράμματος PERT (προδόρμου τῆς Μεθόδου Κρισίμου Διαδρομῆς, γνωστῆς μέ τήν ἀμερικανική ἀκροστιχίδα CPM), πού περιεἶχε ἐκαποντάδες βασικές καί χιλιάδες δευτερεύουσες διαδικασίες γιά τήν «τοποθέτηση ἀνθρώπου στή σελήνη».

Στήν πρώτη ὁμιλία του κατά τήν κοινή συνεδρίαση τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, μετά τήν ἀνάληψη τῶν καθηκόν-

των του ώς πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, στίς 25 Ιουλίου 1961, ὁ Τζών Κέννεντυ εἶχε ἀναφερθεῖ στό ἐγχείρημα αὐτό μέ τούς ἔξῆς λόγους: «Ἐπιλέγουμε νά πάμε στήν σελήνη αὐτή τήν δεκαετία καί νά κάνουμε καί ἄλλα πράγματα, ὅχι γιατί αὐτά εἶναι εὔκολα, ἄλλα γιατί εἶναι δύσκολα... Πρίν ἀπό μερικά χρόνια, ὁ Τζώρτζ Μάλλορν, πού πέθανε πάνω στό Ἐβερεστ, ωρτήθηκε γιατί ηθελε νά ἀνεβεῖ ἐκεῖ. Καί ἐκεῖνος ἀπάντησε, γιατί Ἐβερεστ εἶναι ἐκεῖ! Λοιπόν, καί γιά μᾶς τό διάστημα εἶναι ἐκεῖ καί θέλουμε νά τό ἀνεβοῦμε —καί στή σελήνη καί στούς ἄλλους πλανήτες πού εἶναι ἐκεῖ— γιατί σ' αὐτούς ὑπάρχουν νέες ἐλπίδες γνώσεως καί εἰρήνης. Καί γι' αὐτό ἀνοίγουμε τά πανιά καί ζητοῦμε τήν εύλογία τοῦ Θεοῦ στήν πιό τολμηρή καί ἐπικίνδυνη, ἄλλα καί στήν μεγαλύτερη περιπέτεια πού ἔχει ἐπιχειρήσει ὁ ἀνθρωπος ποτέ...».

Κόλλινς, όδηγό του διαστημοπλοίου «Κολύμπια».

Τά μηχανικά μέρη της άποστολης ήταν τά τρία τμήματα του πυραύλου Κρόνος V (Saturn V), πού ήταν ό πιο ισχυρός πύραυλος της έποχης έκεινης, τό διαστημόπλοιο και τό σεληνόπουλο. Τά πρώτα δύο τμήματα του πυραύλου έδωσαν τήν άρχική ώθηση γιά τήν γήινη τροχιά του διαστημόπλοιου. Τό τρίτο τμήμα του πυραύλου έδωσε τήν ώθηση στό κυρίως διαστημόπλοιο και τό σεληνόπλοιο νά φύγει άπό τήν βαρύτητα της γης και νά τά κατευθύνει πρός τήν σελήνη.

● Τό Ιστορικό του Έγχειρήματος

Δώδεκα λεπτά μετά τήν έκτοξευση, τό διαστημόπλοιο μπήκε σε τροχιά γύρω άπό τή γη. 'Ο "Ωλντριν, διαβάζοντας τό ταχύμετρο του διαστημοπλοίου, διεπίστωσε ότι ή ταχύτητά του ήταν 35.579 μ/δλ, πού ήταν ύπερ άρκετή γιά νά βγει τό διαστημόπλοιο άπό τήν έλξη της γης. Πράγματι, ύστερα άπό 1,5 περιστροφές γύρω άπό τή γη, τό τρίτο τμήμα του πυραύλου Κρόνος V έσπρωξε τό διαστημόπλοιο στήν πορεία του πρός τήν σελήνη.

Στά 57.000 μίλια άπό τή γη έδινε ενδιάμεση διόρθωση της πορείας του διαστημοπλοίου άπό τό Κέντρο Έλεγχου στό Τέξας. Τό σεληνόπλοιο ήδη κατευθύνοταν πρός τό φαντεβού του μέτη σελήνη, 389.465 χλμ. άπό τή γη.

«Μόλις περάσαμε τό σκοτεινό μέρος και βγήκαμε στό φωτεινό», άναφέρει ό Κόλλινς, «τό θέαμα είναι φοβερό. "Όλοι μας είχαμε συνηθίσει τήν σελήνη άπό τά βιβλία μας και άπό τό μέχρι τούδε φωτογραφικό ύλικό του άρχεινο

μας, είνα δισδιάστατο δίσκο ή παραμορφωμένη τρισδιάστατη είκόνα. Τό πραγματικό όμως θέαμα πού είχαμε μπροστά μας ήταν μιά φοβερή ούρανια σφαίρα, μέ δλα τά είδικά χαρακτηριστικά της και τίς λεπτομέρειες, πού ποτέ άλλοτε δέν είχαμε ξαναδεῖ».

Χρειάστηκε και δεύτερη πυροδότηση της βιοθητικής μηχανής γιά νά μπει τό διαστημόπλοιο σε σωστή σεληνιακή τροψιά. Κατά τίς έπόμενες 30 σεληνιακές τροχιές πού άκολουθησαν τό πλήρωμα του διαστημοπλοίου, μπόρεσε άρχικά νά άναπαυθεῖ και νά κοιμηθεῖ, ένω στίς τελευταῖς τροχιές μπόρεσε, δπως παιρνούσε άπό πάνω, νά δεῖ τή θέα πού έπρόκειτο νά προσεληνωθεῖ!

'Από τήν τροχιά αύτή στίς 20 Ιουλίου, τό σεληνόπλοιο «Αετός», μέ τούς "Αρμστρονγκ και "Λντριν, χωρίστηκε άπό τό διαστημόπλοιο «Κολύμπια». 'Ο Κόλλινς έμεινε μόνος στό διαστημόπλοιο. Μέ μία πυροδότηση της μηχανής, τό σεληνόπλοιο έφυγε άπό τήν σεληνιακή τροχιά και μέ μία δεύτερη, 12 λεπτά άργυτερα, άρχισε τήν μηχανοκίνητη κάθισμά του πρός τήν σελήνη.

Κατά τήν κάθισμά τους, οί άστροναύτες άναγνωρίζαν τά μέρη, άπό τά όποια είχαν περάσει πρό άλιγου κατά τίς προηγούμενες περιστροφές τους και άνεφεραν στό Κέντρο Έλεγχου, ότι θά προσεδαφίζονταν 40 χιλιόμετρα περίπου δυτικότερα του άρχικου στόχου. Μετά άπό 5 λεπτά και, ένω εύρισκοντο 2 χιλιόμετρα περίπου πάνω άπό τήν έπιφάνεια της σελήνης, τό Κέντρο Έλεγχου τούς είδοποίησε ότι ήταν άσφαλές νά συνεχίσουν τήν προσεδάφιση. "Όταν ήδη ήταν άρκετά κοντά στήν προσεδάφιση, ό "Αρμστρονγκ παρατήρησε, ότι ό στόχος προσεδαφίσεως του ύπολογιστού

εδειχνε μιά περιοχή γεμάτη όγκολίθους, μέσα σέ έναν κρατήρα μεγέθους 400 μέτρων περίπου. Ο "Ωλντριν ἀνέφερε συνεχῶς τά ὑψη καί τίς ταχύτητες προσεδαφίσεως.

"Υστερα από μία ἀρκετά περισσότερο χρονοβόρο διαδικασία καθόδου, ἀπό δι, τι είχε ἀρχικά ὑπολογιστεῖ, καί λίγες στιγμές πρίν ἀπό τήν προσεδάφιση, ἔνα φωτάκι στόν πίνακα τῶν μετρητῶν εἰδοποίησε τούς ἀστροναῦτες ὅτι τό σεληνόπλοιο προσεδαφίστηκε. Τότε ὁ Ἀρμστρονγκ καί ὁ Ὡλντριν σταμάτησαν τελείως τό μηχανικό σύστημα καί ἀνέφεραν στό Κέντρο Ἐλέγχου: «Δᾶς Βάση Ήρεμίας. Ο Ἀετός προσεδαφίστηκε». Ήταν τότε ὡρα 4:17:00 Ἀνατολικῆς Ἀμερικῆς, 20 Ιουλίου 1969. Ο δείκτης καυσίμων ἔδειχνε διαθέσιμα καύσιμα γιά 27 δευτερόλεπτα πτήσεως ἀκόμη!!!

Ἐκείνη τή στιγμή ἀκούστηκε ἀπό τό μικρόφωνο τοῦ σεληνοπλοίου ἡ φωνή τοῦ Ὡλντριν: «Ἐδῶ πιλότος τοῦ σεληνοπλοίου. Θά ἥθελα νά μοῦ δοθεῖ ἡ εύκαιρία νά ζητήσω ἀπό δλους πού μᾶς παρακολουθοῦν, δποιος καί ὅπου εἶναι, νά σταθοῦν μιά στιγμή καί νά ἀναλογιστοῦν τά γεγονότα τῶν τελειαίων ὡρῶν καί νά εὐχαριστήσουν τόν Θεό, ὁ καθένας μέ τόν δικό του τρόπο».

Ἀμέσως μετά, ὁ ἵδιος μετάλαβε τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, ἀπό ἓνα εἰδικά προετοιμασμένο σκεῦος, πού είχε προετοιμάσει ἐπιμελῶς ὁ ἱερεύς τής ἐνορίας του. Τό εἰδικά αὐτό παρασκευασμένο σκεῦος φυλάσσεται στό ναό τοῦ Οὐέμπτστερ στό Τέξας μέχρι σήμερα.

Στό σημεῖο αὐτό, ὁ Ὡλντριν πῆρε κάθε προφύλαξη, γιατί τήν περίοδο ἐκείνη ἡ ΝΑΣΑ ἀντιμετώπιζε ἀγωγή ἀπό τήν ἀθεϊστρια Μαντελίν Ο' Χαίρ (2).

Ἡ Ο' Χαίρ, πού ἀντετίθετο στήν ἀνάγνωση χωρίων τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἀπό τό Βιβλίο τῆς Γενέσεως, ἀπό τούς ἀστροναῦτες τοῦ «Ἀπόλλωνος 8», με τήν ἀπαίτηση οἱ ἀστροναῦτες νά ἀποφεύγουν θρησκευτικές δραστηριότητες κατά τίς πτήσεις.

Μετά τήν προσεδάφιση, τό πρόγραμμα προέβλεπε γιά τούς ἀστροναῦτες 5 ὥρες ὕπνο, ἀλλά, μετά τήν ἀδεια τοῦ Κέντρου, οἱ ἀστροναῦτες ἀποφάσισαν νά ἀφήσουν τόν ὕπνο καί νά ἀρχίσουν ἀμέσως τίς προγραμματισμένες ἐργασίες, γιατί δέν θά μποροῦσαν νά κοιμηθοῦν. Οἱ ἐργασίες αὐτές περιελάμβαναν τήν ἐγκατάσταση ἐπιστημονικῶν ὀργάνων στήν ἐπιφάνεια τῆς σελήνης καί τή λήψη φωτογραφιῶν καί δειγμάτων ἐδάφους.

Τό βράδυ τῆς Κυριακῆς, τῆς 20ῆς Ιουλίου 1969, στίς 10:55 μ.μ. ὥρα Ἀνατολικῆς Ἀμερικῆς, ὁ Ἀρμστρονγκ ἄνοιξε τήν καταπατή τοῦ σεληνοπλοίου καί ὑστερα ἀπό 20 λεπτά περίπου ἀρχίσε νά κατεβαίνει προσεκτικά ἀπό τήν μεταλλική σκάλα τοῦ πέλματος τοῦ σεληνοπλοίου στή σελήνη. Εἰδικές βιντεοκάμερες στό σεληνόπλοιο καί στά ὑπόδηματα τῆς στολῆς τοῦ Ἀρμστρονγκ κατέγραψαν ἔνα - ἔνα τό προσεκτικά καί πολλές φορές «δοκιμαστικά» βήματα τοῦ Ἀρμστρονγκ, μέχρι τό τελευταῖο πάτημα στή σελήνη. Υπολογίζεται ὅτι ἐκείνη τή στιγμή εἶδαν τήν κάθιδο αὐτή τοῦ Ἀρμστρονγκ 600 ἑκατομμύρια περίπου θεατές στή γῆ, μεταξύ τῶν ὄποιων καί ὁ γράφων.

Τήν 21^η Ιουλίου, στίς 1:50 τό ἀπόγευμα, οἱ ἀστροναῦτες ἔβαλαν μπρός τόν μηχανισμό «ἀπογειώσεως» τοῦ σεληνοπλοίου, γιά τήν ἄνοδό του στό προγραμματισμένο σημεῖο συναντήσεώς

τους μέ τόν Κόλλινς, πού διηγήθυνε τό διαστημόπλοιο «Κολούμπια» σέ τροχιά γύρω από τήν σελήνη. Ή συνάντηση καί ή μεταφορά τών άστροναυτῶν καί τοῦ ύλικου τοῦ μετέφεραν στό διαστημόπλοιο —μέ τή βοήθεια τοῦ Κέντρου Έλέγχου— ἔγινε χωρίς ἐπεισόδιο. Οἱ ἀστροναῦτες, ὅπως ήταν προγραμματισμένο, ἀφησαν τό σεληνόπλοιο νά περιστρέψεται σέ τροχιά γύρω από τήν σελήνη, μέχρις ὅτου τό βαρυτικό πεδίο τῆς σελήνης τό τραβοῦσε τελικά στήν ἐπιφάνειά της.

Στίς 23 Ιουλίου τή νύχτα, οἱ ἀστροναῦτες ἔκαναν ἐκπομπή ἀπό τήν τηλεόραση. Στήν ἐκπομπή ὁ Κόλλινς εὐχαρίστησε τούς ἐπιστήμονες, τούς ἐργάτες καί τούς συνεργάτες τοῦ ἐγχειρήματος πού «ἔχυσαν αἷμα, ἴδρωτα καί δάκρυα» καί χιλιάδες ἄλλους στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, πού συνετέλεσαν στήν ἐπιτυχία τῆς ἀποστολῆς τους. Ο “Ωλντριν θυμήθηκε τούς στίχους 4 καί 5 τοῦ Ψαλμοῦ 8: «ὅτι ὅψομαι τούς οὐρανούς, ἐργα τῶν δακτύλων Σου, σελήνην καί ἀστέρας, ἢ Συ ἐθεμελίωσας· τι ἔστιν ἀνθρώπος, ὅτι μιμηήσκει αὐτοῦ; ἢ νιός ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτει αὐτόν?».

Τέλος, ὁ Ἀρμστρονγκ εὐχαρίστησε κι αὐτός δόλους πού συνετέλεσαν στήν ἐπιτυχία τοῦ ἐργού καί πού «κατασκεύασαν, ἐκτόξευσαν καί συντήρησαν τήν πορεία τοῦ διασημοπλοίου αὐτοῦ. Ό Θεός νά σᾶς εὐλογεῖ! Καληνύχτα ἀπό τό ”Απόλλων 11”.

Τό διαστημόπλοιο προσθαλασσώθηκε μέ ἀλεξίπτωτο στόν Εἰρηνικό Όκεανό στίς 24 Ιουλίου, στό γεωγραφικό ὄψις 13 μοῖρες 19 λεπτά βόρεια καί στό γεωγραφικό πλάτος 169 μοῖρες 9 λεπτά δυτικά, 2.660 χλμ. ἀνατολικά τής νήσου Ούαινη καί 1.400 χλμ. δυτικά τής

Χαβάης, μόλις 24 χιλιόμετρα ἀπό τό πλοιό τῆς παραλαβῆς τους. Στήν ἀρχή τό διαστημόπλοιο προσθαλασσώθηκε ἀνάποδα, ἀλλά γρήγορα γύρισε στή σωστή του θέση, μέ τήν βοήθεια εἰδικῶν ἀεροπλωτήρων πού διέθετε.

‘Αμέσως σχεδόν οἱ ἀστροναῦτες παρελήφθησαν μέσα σέ εἰδικά ἑλικόπτερα καί μεταφέρθηκαν στό ὑπόστεγο πού τούς περίμενε εἰδικός θάλαμος ἀπομονώσεως, ὅπου τούς ἔξετασε εἰδικός γιατρός. Ἐκεῖ ἔμειναν 21 ήμέρες «καραντίνα», γιά τήν ἀποφυγή ἐνδεχομένων μολύνσεων ἀπό τό διάστημα.

Στίς 13 Αύγουστου οἱ ἀστροναῦτες βγήκαν ἀπό τόν θάλαμο, μέ τίς ζητωκραυγές τοῦ πλήθους πού τούς περίμενε. Οἱ τιμές πού ἀκολούθησαν ήταν πολλές. Παρ’ ὅλα ταῦτα, δέν ἔπαφαν καί οἱ ἀνεξήγητες φημολογίες περὶ «συνομιωσιῶν» κ.λ.π., δηλαδή ὅτι ή ὅλη διαδικασία τῆς ἐκτοξεύσεως ήταν ἔνα θέατρο καί ἔνα «φιάσκο» καί ὅτι οἱ ἀστροναῦτες δέν πήγαν ποτέ στή σελήνη! Ή ἐφημερίδα «Καθημερινή» (2), σέ ἀρχό της 20^{ης} Ιουλίου 2009, περιέχει μιά ἔρευνα μέ σαφεῖς ἀπαντήσεις σ’ αὐτές τίς είκοτολογίες.

● Ἐπίμετρο

“Οταν ἔκλεισε μέ ἀσφάλεια τήν τελευταία πόρτα τῆς καταπακτῆς, ἀφοῦ μπήκε ἀσφαλής μέσα στό διαστημόπλοιο, ὁ Ἀρμστρονγκ σκέφτηκε μέ εὐγνωμοσύνη δόλους αὐτούς κάτω στήν γῆ, πού συνέβαλαν στήν ἐπιτυχία τοῦ ἐγχειρήματος. Μέ τέτοιον τρόπο, πού ἀκόμη καί στίς λεπτομέρειες τά μηχανικά ἔξαρτήματα καί οἱ μηχανισμοί λειτούργησαν τέλεια καί ἀποτελεσματικά. Σκέφτηκε τούς ἐπιστήμονες, τούς κατασκευαστές καί τούς ἐργάτες, πού συναρμολόγησαν καί

δοκίμασαν όλα τά μέρη καί τούς μηχανισμούς τοῦ σεληνοπλοίου καί τοῦ διαστημοπλοίου καί τά παρέδωσαν σέ ἄριστη κατάσταση στήν χρήση, μέ ίκανονοπόίηση γι' αύτό πού εἶχαν κάνει: Τό καθῆκον τους!

Εἶναι ἔκπληκτικό νά φανταστεῖ κανείς, δτι γιά δὴ αύτή τήν προσπάθεια δούλεψαν πάνω ἀπό 400.000 εἰδικοί καί 20.000 ἑταρεῖς καί πανεπιστήμια. Καί πραγματοποιήθηκε —έφαρμόστηκε δηλαδή στήν πρᾶξη— αύτό πού ὁ Πρόεδρος Κέννεντυ εἶχε ὀρματιστεῖ πρίν ἀπό 8 περίπου χρόνια: Στή σελήνη δέν πῆγαν δύο η τρεῖς ἄνθρωποι (οἱ ἀστροναῦτες), «ἄλλα ἔνα ὀλόκληρο ἔθνος»!

Καί κάτι ἄλλο, πού δέν ἔχει ἵσως καθόλου τονιστεῖ. Ὁταν ὁ Πρόεδρος Κέννεντυ ἔθετε τούς βασικούς στόχους τοῦ διαστημικοῦ αύτοῦ προγράμματος, στήν ἀρχή τῆς δεκαετίας τοῦ 1960, δέν μιλησε μόνο γιά «τήν τοποθέτηση ἀνθρώπου στή σελήνη», ἄλλα γιά τήν «ἀσφαλή ἐπιστροφή του στή γῆ». Ὑπογραμμίζοντας μέ αύτό τό πνευματικό ὑπόβαθρο πού ἔπειρε νά στηριχθεῖ τό δῆλο ἐγχείρημα: τήν ἀγάπη, δηλαδή, πρός αύτούς πού ἐλάμβαναν μέρος σέ αὐτό.

Σέ δόλα τά στάδια καί δλες τίς ἐνέργειες τους, τόσο οἱ ἄμεσοι, δσο καί οἱ ἔμμεσοι μέτοχοι τῆς ἀποστολῆς «Ἀπόλλων 11» ἀπέδειξαν δτι δέν ἐστεροῦντο πίστεως καί ἀγάπης. Γι' αύτό, παρ' δλο πού στό ἐγχείρημα αύτό δοκιμάστηκαν στό ἔπακρον δλες οἱ σωματικές, διανοητικές καί πνευματικές τους δυνάμεις, ἀπεκάλυψαν σέ δλους μας, αύτά πού μπορεῖ νά κάνει ή πειθαρχία, ή συνεργασία, ή πίστη καί ή ἀγάπη. Ἐδωσαν τό στίγμα μιᾶς ἐποχῆς: τῆς ἐποχῆς τοῦ θάρρους.

Σήμερα, γυρίζοντας πίσω καί ἔξετάζοντας δλες τίς πτυχές αύτοῦ τοῦ ἐπιτεύγματος, ἀναγνωρίζουμε δτι εἶναι κάτι τό ἀσύληπτο καί κάτι πού ἀπέχει πολύ ἀπό τίς σημερινές ἀτομικές καί κοινωνικές «νόρμες». Εἶναι ἔνα πολυεδρικό ἐπιστημονικό καί ἀνθρώπινο ἐπίτευγμα, πού στηρίχτηκε στό ἐλεύθερο ὅμαδικό καί προσωπικό θάρρος ἀνθρώπων, πού ἀνέλαβαν ἐλεύθερα νά εἶναι πιστοί, συνεπεῖς, τίμιοι καί διαφανεῖς, σέ μία ἐποχή πού —δυστυχῶς» ἔρχισε νά διαφαίνεται στόν δρίζοντα, αύτό πού ἀγρότερα ὁ Σολζενίτσιν ὄνομασε «παρακμή τοῦ θάρρους».

Στό «Ἀπόλλων 11» δέν συγκρούστηκαν μόνο τά διαστημικά προγράμματα Ἀνατολῆς καί Δύσεως, ή μηχανική ἀρτιότητα καί ή ὁργανωτική τελειότητα τῶν μέσων. Συγκρούστηκαν δύο κόσμοι: ὁ κόσμος πού πιστεύει δτι ὁ ἀνθρωπός εἶναι ἀπλῶς ἔνα «πνευματικά ἀνεπτυγμένο δν», ἐγκαταλειμένο σ' ἔνα ἀφιλόξενο η καί ἄγνωστο σύμπαν. Κι ὁ κόσμος πού πιστεύει δτι ὁ ἀνθρωπός εἶναι «σύνθετο δημιούργημα», φυσικῆς, ἄλλα καί μεταφυσικῆς δομῆς, μέ ἐπεκτάσεις καί προορισμό πέραν τοῦ ἐπιστητοῦ, εἰκόνα τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Στήν σύγκρουση αύτή, ή ἀνωτερότητα καί ή ἀσύγκριτη «λογικότητα» τοῦ δευτέρου κόσμου ὑπῆρξε περισσότερο ἀπό καταφανής.

Ἡ σημερινή ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τήν ἐποχή τοῦ θάρρους εἶχε σάν ἀποτέλεσμα πολλές προειδοποιητικές ἐπισημάνσεις διεθνῶν προσωπικοτήτων. Λίγα χρόνια μετά τό ἐπίτευγμα τοῦ «Ἀπόλλων 11», ὁ Ἀλέξανδρος Σολζενίτσιν, μιλώντας στό Ἀμερικανικό Κογκρέσσο (3) κατηγόρησε τήν «Δυτική νοοτροπία», δτι πάσχει ἀπό παρακαμή

τῆς πίστεως καὶ ἔλλειψη θάρρους. «Δέν ύπάρχοντ», εἶπε, «ἄνθρωποι, πού θά ήθελαν νά πεθάνουν γιά τά ίδεώδη τους». Δέν μποροῦσα νά φανταστῶ, συνεχίζει «προτοῦ ἐλθω στή Δύση, δτι αὐτή ἔχει γίνει νέος κόσμος χωρίς θέληση, πού ἔχει κυριολεκτικά πετρώσει μπροστά σέ μύριους φανταστικούς κινδύνους πού τήν ἀπειλοῦν». «Ολοί», εἶπε, «βρισκόμαστε στό χεῖλος ἐνός μεγάλου ἴστορικοῦ κατακλυσμοῦ πού ἀπειλεῖ νά καταπιεῖ τόν πολιτισμό μας καὶ τήν πρόδοδο μυριάδων ἐποχῶν». «Τά προβλήματα τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως εἶναι μία θεομηνία, φιξωμένη στόν ἀθείσμο καὶ τήν ἀποχριστιανοποίηση». Τήν ὄνδραστε μία «μεγάλη συμφορά αὐτονομισμένης, ἀθροισκης, ούμαντικής αὐτοσυνειδησίας». «Αὐτή», εἶπε, «ἔχει κάνει τόν ἀτελῆ ἀνθρωπο, πού ὑπηρετεῖ σάν δοῦλος τόν ἐγωισμό του, τό συμφέρον του, τήν ματαιοδοξία του κ.λπ., μέτρο τῶν πάντων πάνω στή γῆ. Καί τώρα πληρώνουμε γιά ὅλα αὐτά!». «Ἔχουμε», εἶπε, «χάσει τήν ὁρατότητα καὶ τήν αἰσθηση τοῦ Ὑπέρτατου Ὄντος, πού στό παρελθόν μας συγκρατοῦσε ἀπό τά πάθη μας καὶ τήν ἀνευθυνότητά μας».

‘Ολοκληρώνοντας τήν κριτική Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, στήν όμιλία του κατά τήν ἀποφοίτηση τῆς τάξεως τοῦ 1978 στό Πανεπιστήμιο τοῦ Χάρβαρντ (4), ὁ Σολζενίτσιν διετύπωσε τά ἔξης προφητικά: «Ἄκομη κι ἀν γλυτώσουμε ἀπό τήν καταστροφή ἐνός πολέμου, οἱ ζωές μας πρέπει νά ἀλλάξουν. Δέν μποροῦμε νά μήν ἀναθεωρήσουμε τούς βασικούς κανόνες τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Εἶναι ἀλήθεια, δτι ὁ ἀνθρωπός εἶναι ὑπεράνω ὅλων; Ὁτι δέν ὑπάρχει Ὑπέρτατο Πνεῦμα πάνω ἀπό

αὐτόν; Εἶναι σωστό, δτι η ζωή τοῦ ἀνθρώπου καὶ οἱ δραστηριότητες τῆς κοινωνίας πρέπει νά προσδιορίζονται πρωταρχικά μέ βάση τήν αὐξηση τοῦ ύλικοῦ κέρδους; Επιτρέπεται μιά τέτοια αὐξηση νά γίνεται εἰς βάρος τῆς πνευματικῆς μας ἀκεραιότητας;».

«Ἐάν ὁ κόσμος δέν ἔχει φτάσει στό τέλος του, στήν πραγματικότητα ἔχει φτάσει σέ κάποια σημαντική καμπή τῆς ἴστορίας του, σάν κι αὐτή πού συνέβη, δταν πέρασε ἀπό τόν Μεσαίωνα στήν Ἀναγέννηση. Η καμπή αὐτή θά ἀπαιτήσει ἀπό μᾶς μιά πνευματική ἔκτιναξη», πρέπει νά ἀνυψωθοῦμε σέ ἓνα νέο ὕφος ὁραματισμοῦ, ἓνα νέο ἐπίπεδο ζωῆς, κατά τό ὅποιο η σωματική ὑπόσταση δέν θά εἶναι “γιά πέταμα”, δπως τήν περίοδο τοῦ Μεσαίωνα, ἀλλά —ἀκόμη σπουδαιότερο— η πνευματική μας ὑπόσταση δέν θά “τσαλαπατιέται», δπως συμβαίνει τώρα, τήν Μοντέρνα Ἐποχή».

Τέλος, δέν εἶναι καθόλου παράξενο, δτι τήν ἵδια σχεδόν ἐποχή, ὁ ἀείμνηστος πρώην ὑπουργός καὶ καθηγητής ὅλων τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων νομομάθῶν (καὶ κατ’ ἐπέκτασιν καὶ τῶν περισσοτέρων σημερινῶν μας πολιτικῶν), ὁ Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης, ἔγραφε τά ἔξης προφητικά: «“Οταν βλέπω τήν δουλοφροσύνη τοῦ σημερινοῦ λεγομένου ἀστοῦ, ὁ ὅποιος εἶναι ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας, τόν ἐρωτῶ: ποῦ θά στηρίξεις τήν ἐλευθερία αὐτήν; Εἰς τόν ἐγωισμόν σου; Ό ἀνθρωπός τοῦ ἐγώ εἶναι ὁ ἀνθρωπός πού ἐτοιμάζεται διά τάς χειροπέδας. Μόνον μέ ἀνθρώπους τοῦ ὑπέρ ἐγώ, η ἐλευθερία διατηρεῖται. Η ἐλευθερία εἰς αὐτήν τήν γῆν, στήν Ἑλλάδα, ἥρθε, γιατί ὑπῆρξε ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης πού εἶπε στόν ἑαυτό του: Κωνσταντῆ, θά πεθάνεις... διότι ἐπίσης ὑπῆρξεν

καί ἄλλοι ἀνθρωποι, οἱ ὅποῖοι θυσίασαν τὸν ἑαυτό τους χάριν τῆς ἐλευθερίας...».

«...Ἐτοι λοιπόν, βλέπω τὰ πράγματα, διτὶ βαίνομεν πρός τὴν δουλείαν... ἔκτος θαύματος, ἔχει βαδίζομεν». Καί συνεχίζοντας, μᾶς λέει, ὁ ὄμιλῶν πρός σᾶς πενθεῖ σήμερα διά τρεῖς λόγους... πρῶτον, διότι σήμερον ὁ Ἑλληνικός λαός βρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀλλοφροσύνης... δεύτερον διότι εἴμεθα μία γενεά —όχι μόνο στήν Ἑλλάδα, ἀλλά γενικῶς εἰς ὅλον τὸν κόσμον— γενεά κονρασμένη... καὶ τρίτον, διότι εὐρισκόμεθα εἰς μίαν ἐποχήν ἀποδυναμώσεως τοῦ χριστιανικοῦ δυναμικοῦ...» (5), μέ αὖτα λόγια, τὴν ἐποχήν τῆς παρακμῆς τοῦ θάρρους.

Κλείνοντας αὐτό τὸ μικρό ἀρθρον θά ἥθελα νά τελειώσω μέ τίς ὑπογραμμίσεις, τοῦ π. Σεραφείμ Ρόουζ, ἀπό τό πρόσφατα ἐκδοθέν στά ἐλληνικά βιβλίο του «Μηδενισμός», πού γράφτηκε τήν ἵδια περίπου ἐποχή στήν Πλατίνα τῆς Καλιφόρνιας: «Ἡ μόνη θεραπεία γιά τήν ἐποχή τοῦ παραλόγου (πού ζοῦμε) εἶναι ἡ θεραπεία στή φίλα: Δηλαδή, νά γίνουμε πάλι Χριστιανοί. Ὁ Καμύ εἶχε δίκιο, ὅταν εἶπε, πώς τήν ἐποχή αὐτή πρέπει νά διαλέξουμε μεταξύ τῆς ἐποχῆς τοῦ θαύματος καί τῆς ἐποχῆς τοῦ παραλόγου...» (6).

Οἱ ἀστειότητες, λοιπόν, τοῦ Λονδίνου (Dawkins καί σία) πρέπει νά παραγράφονται σάν δείγματα αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ παραλόγου. Μιλοῦμε γι' αὐτούς πού θέλουν νά μείνουν στό χῶρο τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ καί νά μή μείνουν ἀδέσποτοι στό λειβάδι μέ τίς παπαρούνες, «ἀναζητώντας τόν... ἐλέφαντα μέ τά βαμμένα κόκκινα νύχια...» (7).

Βλέπουμε, λοιπόν, σχεδόν στόν ἀπόη-χο τοῦ ἡρωικοῦ κατορθώματος τοῦ «Ἀπόλλων 11», τῆς ἐποχῆς τοῦ θάρρους, ἀπό τρεῖς σημαντικές προσωπικότητες διεθνοῦς ἐμβέλειας καί ἀπό τρία διαφορετικά γεωμετρικά μήκη καί πλάτη, νά ὑψώνονται φωνές πνευματικοῦ συναγρού, γιά τήν μελλοντική πορεία τοῦ κόσμου. Οἱ φωνές αὐτές συγκλίνουν σ' αὐτό πού πρό οὐλίγων μόλις ἐτῶν διεκήρυξε σέ ὄμιλία του πρός τούς νέους ἔνας πνευματικός ἡγέτης τοῦ τόπου: «*Οπισθεν ὄλοταχῶς*». Μέ τήν φαινομενικά παράδοξη αὐτή διακήρυξή του, ὁ πνευματικός αὐτός ἡγέτης δέν μᾶς εἶπε τίποτε ἄλλο, ἀπό τό νά γυρίσουμε πίσω στήν παραδόση μας, στίς ἀξίες μας, στά ἰδεώδη μας. Σ' αὐτά πού ἔδωσαν στόν τόπο μας ἔνα 1821, ἔνα 1912-1913 καί ἔνα 1940. Στήν δική μας ἐποχή τοῦ θάρρους.

ΔΡ ΛΕΩΝΙΔΑΣ Κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Μηχανικός Έρευνών
Πανεπιστημίου Πατρών

Βιβλιογραφία

- (1) Alister McGrath: «*The Twilight of Atheism*», Doubleday, London 2004.
- (2) Έφημερίς «Καθημερινή», 'Αθῆναι 20 Ιουλίου 2009.
- (3) Ὁμιλία τοῦ Σολζενίτσιν στό Αμερικανικό Κογκρέσσο, 8 Ιουλίου 1975.
- (4) Ὁμιλία τοῦ Σολζενίτσιν στήν Τάξη τοῦ 1978 τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρντ, Καίμπριτζ, 8 Ιουνίου 1978.
- (5) Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης: «Ἡ Πίστις ως Βίωμα», τόμος α', «Συζήτησις», 'Αθῆναι, 1980.
- (6) Σεραφείμ Ρόουζ: «Μηδενισμός», Μυριόβιβλος, 'Αθῆναι 2007.
- (7) Alister McGrath: «Ἡ Αύταπάτη τοῦ Dawkins», ἐκδόσεις Ούρανός, 2009.

Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ

Κάθε μεγάλη ίστορική περίοδος πού σημαδεύεται από γεγονότα σημαντικά, άληθινούς σταθμούς, μικρότερους ή μεγαλύτερους, στήν πορεία τοῦ πολιτισμοῦ, συνοδεύεται παράλληλα καί από μιά άκατανίκητη πολλές φορές έπιθυμία τῶν πρωταγωνιστῶν τους, νά διαιωνίσουν τήν ἀνάμνηση αὐτῶν τῶν γεγονότων, προκειμένου νά τά παραδώσουν ώς ἀξιομέμητες πράξεις καί πρότυπα ἡρωικῶν ἀγώνων καί θυσιῶν, στούς ἐπιγενόμενους.

Ἐτοι οἱ ἀνθρώποι πού διαδραμάτισαν ἔνα σημαντικό ρόλο σε κάποια ἀξιομνημόνευτα ίστορικά γεγονότα, δημιουργῶντας μέ τή δράση τους μιά ὀρισμένη ἐποχή, στήν ὅποιαν ἔχουν ἀποθέσει ἔτοι τή δική τους σφραγίδα, προκειμένου νά διασώσουν τά γεγονότα αὐτά ἀπό τή λήθη, γιά νά μήν ἐμφανιστοῦν κι ἀποξεχαστοῦν ἀπό τόν ἀμεῖλικτο χρόνο (πού κατά τό στίχο τοῦ Ἀνδρέα Κάλβου «τῶν ἔργων ἔχθρος καί πάσης μνήμης ἔρχεται»), ἐπινόησαν τόν τρόπο νά τά μετουσιώσουν σέ μνημεῖα τέχνης ὅποιασδήποτε μορφῆς. Τοῦτο φαίνεται νά τό συνειδητοποίησε ώς ἀνάγκη ὁ ἀνθρώπος, ἀπό τήν ἀρχή τῆς πορείας του μέσα στήν ίστορία, γι' αὐτό τό λόγο καί ἡ τέχνη ώς ἔξυμνηση καί ἔξιστόρηση ἡρωικῶν πράξεων, κατορθωμάτων κ.λ.π. εἶναι τόσο παλιά δσο καί ὁ ἀνθρώπος πού δρᾶ καί κινεῖται

στόν ίστορικό χῶρο. Ἐτοι ἡ τέχνη ἀπό τήν πιό πρωτόγονη ἔως τήν πιό ἔξελιγμένη μορφή της, ώς ἀνώτερη καί πνευματικότερη ἐκδήλωση τοῦ πολιτισμοῦ, εἶναι ἔκείνη πού ὁδηγεῖ σέ αἰσθητικῶς διαμορφωμένα δημιουργήματα (κατά τίς ἀντιλήψεις κάθε ἐποχῆς), ίκανοποιώντας κατ' αὐτόν τόν τρόπο τό αἴτημα καί τήν ἀνάγκη γιά τήν ἐπιβίωση ἐνός ίστορικοῦ γεγονότος μέσα στό χρόνο, εἴτε τοῦτο εἶναι συνδεδεμένο μέ τήν ἀνάμνηση μιᾶς ἡρωικῆς πράξης, εἴτε μέ τήν ἀνάμνηση μιᾶς μεγάλης ἐποχῆς στήν ίστορία τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄς σκεφτοῦμε τί θά ἦταν ἡ ἐκστρατεία τῆς Τροίας χωρίς τήν Ἰλιάδα, ὁ Πελοποννησιακός πόλεμος χωρίς τό πνευματικό καί καλλιτεχνικό (ώς τέχνη τοῦ λόγου) μνημεῖο πού ἔστησε «έες ἀεί» μέ τήν ίστορία του γιά τίς ἐπερχόμενες γενιές ὁ Θουκυδίδης, τί θά ἦταν ἀκόμα ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων κατά τοῦ Ξέρξη ἃν ἐλειπαν «Οἱ Πέρσες» τοῦ Αἰσχύλου μέ τόν περίφημο παιάνα τῆς Σαλαμίνας. Ἅς συλλογιστοῦμε ἀκόμα, δτι τά καλλιτεχνικά δημιουργήματα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας μέ τόν Παρθενώνα καί τούς ἄλλους μεγαλοπρεπεῖς ναούς, ἐκφράζουν κατά τόν πιό εύγλωττο τρόπο καί ὑποδηλώνουν τό μεγαλεῖο τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἐνῶ μεταφράζομενοι —συγχωρῆστε μου τά ίστορικά αὐτά ἄλματα— στούς δυτικούς μέσους

χρόνους, έκτιμούμε τόν πολιτισμό και τίς συνθήκες της ζωής τῶν ἀνθρώπων ἐκείνης τῆς ἴδιομορφης ἐποχῆς, μέ τά πνευματικά και καλλιτεχνικά δημιουργήματά της, δπως εἶναι τά τραγούδια τῶν Τροβαδούρων λ.χ. και οἱ ἀνεπανάληπτοι καθεδρικοί ναοί τῆς.

Βλέπουμε δηλαδή ὅτι κάθε ἐποχή, δπως τό ἐπισημάναμε, μέ τίς σκέψεις πού προηγήθηκαν, ἔχει νά παρουσιάσει τή δική της καλλιτεχνική ἔκφραση. Καί ἄν αὐτό ἵσχυε γιά κάθε ἐποχή, εἶναι πολύ φυσικό νά ἵσχυε τοῦτο ἀκόμα περισσότερο γιά μεγάλες ἰστορικές περιόδους, δπως εἶναι ἡ Βυζαντινή, πού και αὐτή σημάδεψε ἀποφασιστικά τόν πολιτισμό μας μέ ἀξιοσημείωτες πράξεις σέ ὅλους τούς τομεῖς, πού οἱ ἐπιδράσεις τους φτάνουν ἔως τίς μέρες μας, μιά περίοδος πού γιά μᾶς τοὺς "Ἐλληνες, μάλιστα, ἀποτελεῖ τήν πιό ἄμεση προγονική κληρονομιά μας και μᾶς συνδέει χωρίς χάσματα μέ τούς ἀρχαίους Ἑλληνικούς χρόνους. Γιατί τό Βυζάντιο, παρεξηγημένο, περιφρονημένο και συκοφαντημένο ἀπό τήν παλαιότερη ἰστοριογραφία (Gibbon, Montesquieu κ.ἄ.), ξαναστήθηκε μπροστά μας και ξαναζωντάνεψε σέ ὅλη τον τή λαμπρότητα, ἀπό τά μέσα τοῦ περασμένου αἰώνα μέ τίς ἀληθινά ἀποκαλυπτικές ἐπιστημονικές ἔρευνες μεγάλων βυζαντινολόγων, δπως ὁ Κρουμπάχερ, ὁ Σλουμπερζέ, ὁ Ντήλ και ἀπό τούς δικούς μας, ὁ Παπαρργόπουλος, ὁ Ζαμπέλιος, κ.ἄ., γιά νά ξαναπάρει τή σωστή θέση του και ν' ἀποκατασταθεῖ, αὐτή ἡ χιλιόχρονη και τόσο ἔνδοξη ἰστορική περίοδος, στά μάτια τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητας

(παρ' ὅλα τά ἀρνητικά, ἀλλά και ἐντελῶς ἀνθρώπινα πολλές φορές μελανί σημεῖα της), σέ δλη τή σημασία της, προκειμένου νά ἔκτιμηθεῖ δίκαια ἡ συμβολή της στή διαμόρφωση τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ.

Ξαναγυρίζοντας στίς σκέψεις ἀπ' τίς όποιες ξεκινήσαμε θά μπορούσαμε νά θέσουμε ἕνα καίριο ἐρώτημα: Ποιά είναι ἡ ποιητική και ἡ εὐρύτερα καλλιτεχνική ἔκφραση τοῦ Βυζαντίου, ποιό θεωρεῖται γιά μᾶς τό ἀκατάλυτο ἀπό τό χρόνο πνευματικό και καλλιτεχνικό δημιουργημα πού νά διαιωνίζει και νά ἔκφράζει ἄξια αὐτή τή μεγάλη γιά μᾶς ἀλλά σίγουρα και γιά κάθε εύρωπα, ἀκόμα γιά κάθε πολιτισμένο ἀνθρωπο, ἰστορική περίοδο;

Ἡ ἀπάντηση προκειμένου γιά τά καλλιτεχνικά δημιουργήματα πού μᾶς ἀφησε τό Βυζάντιο, δέν εἶναι δύσκολη. Ὁταν ἔχουμε ζήσει, εἴτε γιατί ἀποκτήσαμε μιάν ἄμεση ὀπτική ἐμπειρία, εἴτε γιατί συλλάβαμε μέ τή φαντασία μας, ὕστερα ἀπό λεπτομερειακή περιγραφή και ἐπίμονη σπουδή —πού εἶναι κι αὐτή μιά ἀληθινή ἐμπειρία, γιά δποιον ἔχει «πάντα ἀνοικτά, πάντα ἄγρυπνα τά μάτια τῆς ψυχῆς του»— τό ἀρχιτεκτονικό μεγαλούργημα πού λέγεται Ναός τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, στήν Κωνσταντινούπολη, ὅταν ἔχουμε ἐπανειλημμένα θαυμάσει τόσους και τόσους, μεγάλους και μικρούς, ἀληθινά ἀριστουργήματα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τέχνης, βυζαντινούς ναούς, ὅταν ἔχουμε σκιερτήσει ἀπό δέος και ἱερή συγκίνηση, ἀλλά και ἀπό πνευματική ἀγαλλίαση, μπροστά στά τό-

σα εξαίσια φανερώματα της βυζαντινής ζωγραφικής, πού δημως, για νά θυμηθούμε έναν νεοβυζαντινό τῶν ήμερων μας, τό Φωτη Κόντογλου, δέν εἶναι ζωγραφική μέ τή στενή, τήν κοσμική, θά λέγαμε, σημασία τῆς λέξης, ἀλλά ἀποπνευματοποιημένη καί κατά κυριολεξία εξαγιασμένη μέσα στά πλαίσια τῆς Ὁρθοδοξίας, δημορφώθηκε καί μᾶς παραδόθηκε ἀπό του βυζαντινούς χρόνους, λειτουργική τέχνη καί ἀγιογραφία, τότε ἀντιλαμβανόμαστε πόσο πλούσια καί καρποφόρα στάθηκε ἡ καλλιτεχνική ἔκφραση τοῦ Βυζαντίου.

Θά μπορούσαμε δημως νά ύποστηρίξουμε τό ideo καί γιά τήν πνευματική καί εἰδικότερα γιά τήν ποιητική ἔκφρασή του; Θά μπορούσαμε δηλαδή νά πούμε καί νά ἰσχυριστούμε μέ πειστικότητα διτι ή ποιητική ἔκφραση τοῦ Βυζαντίου ύπηρξε τό ideo ύψηλή καί μεγαλόπνοη καθώς ἡ καλλιτεχνική του (μέ τήν ἀρχιτεκτονική καί τή ζωγραφική) ἔκφραση;

Στό σημεῖο αύτό θά ήθελα νά μεταφέρω τή γνώμη δχι κανενός θεολόγου, ἀφοῦ θά μπορούσαμε τή γνώμη του νά τή χαρακτηρίσουμε μεροληπτική καί συνεπῶς διαβλητή, ἀλλά ἐνός φιλολόγου ἀπό τους πιό συγκροτημένους καί εὐαίσθητους στά θέματα τῆς ποίησης, τοῦ Κωνστ. Θ. Δημαρᾶ. Στή μελέτη του «Δοκίμιο γιά τήν Ποίηση» καί εἰδικότερα στό κεφάλαιο «Ποίηση καί Χριστιανισμός» γράφει τά ἀκόλουθα: «Κι ἀρχίζει γιά πρώτη φορά (μέ τό Χριστιανισμό) στήν ίστορία τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς. Ὁλες

οἱ ἀξίες ἀλλάζουν: τά ἔργα τῶν ἐθνῶν γίνονται ύποπτα, περνοῦν σέ μοῖρα δευτερότερη, ὁ κόσμος εὐρῆκε τή σημασία του. Εἶναι περίεργο πώς ἀνθρωποι πού ἔχουν ἔστω καί ἀμυδρή σχέση μέ τό πνεῦμα καί τήν ίστορία, μποροῦν ύστερα ἀπό μιά τέτοια ἐπανάσταση νά ἀρνοῦνται τήν ἔννοια τῆς προόδου. Αύτῆς τῆς χριστιανικῆς προόδου τό νόημα θά ἴσταναβροῦμε ύστερα ἀπό αἰώνες, ἀλλοιωμένο, παρεξηγημένο, ἀντεστραμμένο, στούς ἀνθρώπους τοῦ Condorcet. Ἀλλά ἡ πρόοδος ύπάρχει, εἶναι ἡ ideo, μιά πάντα καί χριστιανική. Ἐκεῖ δημως ὅπου τά ἀποτελέσματά της εἶναι καταπληκτικά εἶναι ἡ ποίηση. Ἡ πηγή τῆς ἐμπνεύσεως, οἱ μυστικοὶ κόσμοι τῆς ψυχῆς, πού τούς εἶχε μαράνει σάν γιά πάντα ὁ καυτερός λίβας τοῦ ὁρθολογισμοῦ, ἴσταναβρίσκουν τούς χυμούς τους, τή δροσιά τους καί ἴστανανθίζουν. Ἀπό τά πρῶτα τους δῶρα ἡ ποίηση. Μόλις ἐπικρατήσει ὁ Χριστιανισμός, μόλις νικήσει στόν ἔξωτερικόν ἀγώνα πού ἀπορροφοῦσε τίς δυνάμεις του, μόλις ἀποκτήσει μιά κάποια ίσορροπία, ἡ ποίηση παίρνει μέσα στόν κόσμο τό χριστιανικό, τή θέση πού τῆς ἀρμόζει. Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός μιλεῖ στήν ψυχή του καί παρ' ὅλο τόν κλασικό φόρτο της, ἡ ποίησή του ἔχει τήν τρυφερότητα τοῦ καινούργιου λυρισμοῦ. Ἡ φύση τοῦ μιλεῖ, καθώς παρατηρήθηκε κι ὅλας, μέ τή ρωμαντική φωνή μιᾶς φύσεως Λαμαρτινικῆς. Ἀκόμα καί ἡ ἔλληνόφωνη χριστιανική ποίηση, μ' ὅλη τή βαριά κλασική κληρονομιά, πού εἶναι συχνά αἰσθητή στήν παραγωγή της, ἔχει μιά δόνηση, μιά συνοχή, μιά πρω-

τοτυπία στή σύλληψη, που μόνο μέ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τήν ποίηση μπορεῖ νά συγκριθεῖ. Οἱ εἰκόνες ζωηρές, δεμένες, ἀπροσδόκητες, ἀποτελοῦν τούς ἀμέσους προδρόμους τῆς νεοελληνικῆς λογίας λυρικῆς ποιήσεως, μόλις τή δεῖς νά ἔπειράσει τά ἡρωικά θέματα τοῦ ρουμελιώτικου τραγουδιοῦ γιά νά βρεῖς τήν πηγή τοῦ σολωμικοῦ στίχου «ἀνοιχτά πάντα κι ἄγρυπνα τά μάτια τῆς ψυχῆς μου», πρέπει νά ἀνατρέξεις αἰώνες πίσω στή νεκρώσιμη ἀκολουθία τῆς Ἐκκλησίας μας... Τά θέματα, ὁ τρόπος μᾶλλον τῆς συλλήψεως τῶν θεμάτων κι αὐτά καθώς ἔδειχνα παραπάνω, βγαίνονταν ὅμοια στή θρησκευτική μας ποίηση και στό σύγχρονό μας λυρισμό. Τέλος ἀξιοσημείωτο εἶναι πώς σ' ὅλο τόν ἀνατολικό μεσαίωνα ἀξεχώριστους συναντᾶς τό λυρισμό μέ τήν πίστη. Σήμερα ἀκόμη οἱ δυσ ἀρχηγέτες τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, ὁ Κάλβος καιί ὁ Σολωμός μᾶς εἶναι ἀνεπαρκῶς γνωστοί, γιατί δέν ἔχουν μελετηθεῖ οἱ θρησκευτικές πηγές τοῦ ἔργου τους».

Ἐξ ἄλλου ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος ἀναιρώντας παλιάν ἐκτίμησή του ὅτι «τὸ Βυζάντιο ἔμεινε ποιητικά ἀφωνο» καιί ὅτι «ὅ λόγος στό Βυζάντιο δέν ἦταν δημιουργικός» στήν ἐννεάτομη ἔκδοση «Ιστορίας τοῦ Εύρωπαϊκοῦ Πνεύματος», ἀφοῦ κάνει λόγο γιά πολλούς βυζαντινούς ἔργατες τοῦ λόγου, γράφει τά ἔξης χαρακτηριστικά, συγκρίνοντας δυσ μεγάλα πνευματικά ἀλλά καιί ποιητικά ἀναστήματα τοῦ Βυζαντίου, τόν Ἰωάννη τό Δαμασκηνό καιί τό Ρωμανό τό Μελαδό: «Ἄλλα ὁ Δαμασκηνός δέν ἔγραψε μόνον ἔργα φιλοσο-

φικά, δογματικά καιί μαχητικά. Ἡταν καιί ὁ τελευταῖος μεγάλος ὑμνογράφος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Τοῦ ἔλειπε, βέβαια, ἡ αὐθόρμητη ποιητική ἔμπνευση τοῦ Ρωμανοῦ τοῦ Μελαδοῦ. Ἡταν λιγάτερο ποιητής καιί περισσότερο θεολόγος. Καιί κάτι ἄλλο πρέπει νά προσθέσουμε: ἐπειδή, ἀκριβῶς, ἥταν λιγάτερο ποιητής ἀπό τόν ἔξαίσιο Ρωμανό, ἐδέσποσε μέσα του πιό πολύ τό στοιχεῖο τοῦ λογίου καιί ἔγραψε τούς στίχους του σέ γλώσσα ἀρχαιοπρεπέστερη ἀπό τή γλώσσα πού ἐχρησιμοποίησε, ζώντας πιό κοντά στή λαϊκή ψυχή καιί ἀκοή, ὁ Ρωμανός. Ὁστόσο, ἡ ὑμνογραφική δημιουργία τοῦ Δαμασκηνοῦ εἶναι μιά μεγάλη χριστιανική πράξη καιί κορυφώνεται στούς ὑμνους πού συνιστοῦν τούς ἀσματικούς κανόνες τοῦ Πάσχα».

Γιά τό Ρωμανό τό Μελαδό ἀπό τό ἄλλο μέρος ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος γράφει τά ἀκόλουθα: «'Ο Ρωμανός ὅπου ἔπειτε νά μείνει πιστός σέ ιερά κείμενα, ἔκανε τό πολύ μιά παράφραση πού ἥταν ἀναγκαία γιά τή συμμόρφωση τῶν κειμένων μέ τό ρυθμό τῶν στίχων. 'Αλλά ὅπου ὑμνεῖ, χωρίς νά διηγεῖται συγκεκριμένα ιερά περιστατικά, ἀφήνει τήν ἔμπνευσή του ἔλευθερη στήν ἐκλογή τῶν λέξεων καιί τῶν εἰκόνων καιί ἐμφανίζεται ὅχι μόνο ώς "ἀξιόλογος" ποιητής, ἀλλά ώς ποιητικό πνεῦμα Πινδαρικοῦ μεγέθους... Ἐκαμε μάλιστα ὁ Ρωμανός καιί κάτι πολύ πρωτότυπο... Δέν ἀφομοίωσε μόνο τίς "μελωδίες" τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλά πῆρε καιί τά αἰσθήματα καιί διανοήματα τῶν ἀπλῶν ἀνθρώπων καιί τάβαλε —προπάντων στούς διαλόγους πού παρεμβάλλει στούς ὑμνους

του— στά χείλη προσώπων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ή καί τοῦ Ἰησοῦ καί τῆς Παρθένου. Τήν “ἐνανθρώπηση” τοῦ Θείου τήν ἔκαμε ποιητική πραγματικότητα».

Καί ούτις πού μᾶς ἔδωσε μ' ἔναν ὄγκωδη τόμο 600 περίπου σελίδων τό μόνο ὑπεύθυνο καί ὀλοκληρωμένο ἔργο συστηματικῆς καί ἔξαντλητικῆς, θά ἐλεγα, μελέτης τῆς ὑμνογραφίας μας, ἀπό καθαρά αἰσθητική καί λογοτεχνική ἀποψη, μέ τὸν τίτλο «Βυζαντινὴ Ὑμνογραφία», ἔνα ἔργο πού τό χρωστούσε ἡ νεοελληνική κριτική σκέψη στὸ ἀγέραστο καί ἀληθινά πνευματοφόρῳ θησαυρῷ τῆς ὑμνογραφικῆς παράδοσης τῆς Ὁρθοδοξίας, γάφει τὰ ἀκόλουθα χαρακτηριστικά ἀνάμεσα σὲ πολλές ἀξιόλογες παρατηρήσεις του, γιά τὸν «Ἀκάθιστο Ὑμνο», πού περιλαμβάνει τοὺς τόσο δεμένους μέ τῇ λαϊκῇ ψυχῇ «Χαιρετισμούς» καί τό κοντάκιο «Τῇ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τά Νικητήρια», πού σάν ἄλλος ἔθνικός ὑμνος ἀντηχεῖ δχι μόνο στὶς ἐκκλησίες μας, ἀλλά προπάντων στὶς καρδιές μας: «Ο Βυζαντινός ὑμνογράφος τοῦ Ἀκαθίστου ἔχει ἔνα τέλειο ζωγραφικό αἰσθημα. Σύγχρονα δημως στηλώνει καί πρός τά γύρω τή ματιά του. Εἶναι κάποτε στραμμένος πρός τό ὥραῖο θέαμα, ἐκεῖ πού αἰσθάνεται τήν ἔξαρση τοῦ ψηφλοῦ ὅσο καί ἡθικοῦ θέματος. Τό ζωγραφικό χρῶμα τό ἀντικαθιστᾶ ἡ μουσικότητα, ἔνα λυρικό δράμα, καί ἡ ὀπτασία κατεβαίνει στὸν κόσμο τῶν αἰσθήσεων, στήν ἐντυπωμένη φυσική εἰκόνα. Ο κόσμος τῶν ἰδεῶν σμίγει μέ τά ὑλικά πλάσματα. Εἴνας ἔξωτισμός διαφαίνεται στό περί-

γραμμα τῆς μορφικῆς διαπλάσεως τοῦ Ἀκαθίστου. Ἀν φανταστοῦμε στήν περίοπτη θέση της τήν Πλατυτέρα, ζωγραφισμένη στήν ἀψίδα τοῦ ἰεροῦ, ἔτσι δημοσιεύει μιά σύνδεση τῆς γῆς μέ τόν οὐρανό, τότε θά καταλάβουμε τόν ὑμνογράφο τοῦ Ἀκαθίστου, καθώς ἀγωνίζεται διαρκῶς νά συνενώσει ἐννοιες μετάρριψες, χαρακτηρισμούς ἀνάμεσα πραγματικότητας καί ἰδεαλισμοῦ». Καί ἀλλοῦ παρατηρεῖ τά ἀκόλουθα: «Ἡ ἐκκλησιαστική γλῶσσα στόν Ἀκάθιστο, παρ' ὅλη τήν ἀπόστασή της ἀπό τή λαϊκή, δείχνεται μ' ἔναν παλμό λυρισμοῦ, πού δέν τοῦ λείπει ἡ θέρμη, ἔτσι σταματημένη καθώς εἶναι κάπου στό χρόνο. Ο βυζαντινός ὑμνωδός μᾶς ἔδωσε τήν ποίηση τοῦ θρησκευτικοῦ περιεχομένου, δημοσιεύει δημοσιεύει τούς ἀγῶνες τοῦ ἔθνους γιά τή διατήρησή του. Καί τά δυό εἶναι πατροπαράδοτες ρίζες, πού κράτησαν ἀλώβητο τόν πυρήνα τοῦ χριστιανικοῦ ἔλληνισμοῦ, παρά τόν ὅποιοδήποτε συγχρωτισμό μέ ἀνατολικούς ἡ βόρειους ἡ δυτικούς λαούς. Καί οἱ δύο αὐτοί ποιητικοί κύκλοι εἶναι διπλή ἔκφραση: ὁ πρῶτος μιᾶς ἔνδοστρέφειας τῆς θρησκεύοντας ψυχῆς καί ὁ δεύτερος μᾶς ἔξωστρέφειας σ' ἐπικό πλαίσιο».

Ἄκοδα μα γιά τήν ὑμνογραφία τῶν Χριστουγέννων (γιά νά περιοριστοῦμε σέ όρισμένα ἀντιπροσωπευτικά κείμενά της) ο Θ. Ξύδης σημειώνει ἀνάμεσα σέ ἄλλες ὀξυδερκεῖς περατηρήσεις του, καί τά ἀκόλουθα: «Ο Ὁρθοδοξ πηγάζει ἀπό τή Χριστουγεννιάτικη Νύχτα. Ο Ὑμνος τῶν Ἀγγέλων εἶναι δοξολογία κατανυκτική, πού σέ ὅλη τή χρονιά παίρνει

τόν τόπο της, μέσα στά χαράματα, στό χρονικό διάστημα πρίν άπό τήν αύγη. Καθώς προηγεῖται ή 'Ακολουθία τῶν Μεγάλων Ὡρῶν, πού συνοψίζονται στήν πρώτη, στήν τρίτη, στήν ἔκτη καί στήν ἕνατη κι ἀκολουθεῖ ή ἀθόρυβη στιγμή τοῦ Μεσονυκτικοῦ, ή ψυχή εἶναι δλη συνεπαρμένη ἀπό τήν προσευχῆ. Γι' αὐτό καί πλεονάζουν τά διαβάσματα, κατά τίς Ὡρες αὐτές, τῶν Ψαλμῶν καί τῶν Προφητειῶν». Καί σέ ἄλλο σημεῖο, διατυπώνοντας γενικότερες σκέψεις, παρατηρεῖ: «Σοβαρή καί πατροπαράδοτη ή ἐκκλησιαστική ποίηση, δέν παρουσιάζει καμμιά μετάπτωση ἀπό τό ύψηλό στό κοινότοπο. Ποίηση πού ἔχει δλη τήν ὑποβολή, πού κατακτᾶ τό ωρθό τόν ἀνταποκρινόμενο στή θρησκευτική διάθεση. Ἡλεκτρίζεται ἀπό ἓνα δυναμισμό, πού δέν κυμαίνεται ποτέ στήν ἀβεβαιότητα. Ἡ ἄνεση τής ποιήσεως αὐτῆς εἶναι κλασική. Ποτέ δέν χάνει τόν πλούτο της, καθώς συμβαίνει μέ τήν ποίηση ἄλλων τάσεων. Ἡ ἐπαφή μας μέ τήν ύμνογραφία μᾶς φέρνει πάντα τή συναίσθηση πώς ή ἀληθινή ποίηση στέκει πολύ ψηλότερα ἀπό τόν πεξό λόγο. Νά μή ζητήσουμε ν' ἀπλουστεύσουμε τούς ύμνους αὐτούς μέ ἐκτενέστερη ἐδμηνεία. Τα κριτήρια τοῦ μέσου ἀνθρώπου ή τοῦ μορφωμένου ἀναγνώστη γίνονται κριτήρια τό περισσότερο τοῦ πιστοῦ, πού δέν τόν φθείρει ή ἀμφιβολία καί δέν τόν παραλύει ή ἄρνηση. Ἐτοι ὁ πνιγηρός γρίφος τής ζωῆς λύνεται ταυτόχρονα μέ τό συναρπαστικό αἰνιγμα τής ποιητικῆς τέχνης, καθώς πανίερα ὑποβοηθεῖ ή πίστη».

Μέ τή «Βυζαντινή Ὅμνογραφία» τοῦ Θ. Ξύδη γνωστοῦ εἰς τούς ἀναγνώστας τῶν Ἀκτίνων ἀπό τήν συνεργασίαν του μέ τό περιοδικό μας γιά τό θέμα αὐτό, ἔχουμε πιά τό Corpus τῆς βυζαντινῆς, ἐκκλησιαστικῆς μας ποίησης. Ἀληθινό ἔργο ζωῆς γιά τό συγγραφέα της, ἀποτελεῖ γιά τήν ύμνογραφία τῆς Ὄρθοδοξης Λατρείας, δι, τι στάθηκε γιά τή Βυζαντινή ἀγιογραφία τό περίφημο ἔργο τοῦ Φώτη Κόντογλου «Ἐκφρασις, ἥγουν ἴστροησις τῆς παντίμου Ὄρθοδοξου Ἀγιογραφίας», γιατί δπως τό βιβλίο τοῦτο μᾶς παρουσιάζει ἀνάγλυφα καί μᾶς ἐρμηνεύει τή λεπτότητα καί τό πνευματικό, συνταιριασμένο μέ τό αἰσθητικό κάλλος «τῆς εἰρηνοχύτου ταύτης τέχνης», ἄλλο τόσο καί ή «Βυζαντινή Ὅμνογραφία» τοῦ Θ. Ξύδη, μᾶς ἐξηγεῖ ἀπλά ἄλλα καί διεισδυτικά καί πειστικά, τό πνευματικό καί αἰσθητικό κάλλος τῆς βυζαντινῆς, τῆς ὁρθόδοξης ύμνογραφίας μας. Πολλά χρόνια μόχθησε ὁ συγγραφέας γιά νά συνθέσει αὐτό τό ἔργο πού οι πρῶτες καταβολές του, δπως προλογικά μᾶς ἔξομολογεῖται, ἀνάγονται στά ἐφηβικά του χρόνια. Ἐτοι μέσα ἀπ' τίς σελίδες αὐτοῦ τοῦ ἀληθινά πολύτιμου, γιά τήν ἐλληνική γραμματεία, βιβλίου, παρελαύνουν μεγάλες πραγματικά μιρφές τῆς ύμνογραφίας (Ρωμανός ὁ Μελωδός, αὐτός ὁ Πίνδαρος τῆς Ὄρθοδοξίας, Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Κοσμᾶς ὁ Μαΐουμᾶς, Γερμανός ὁ ὄμολογητής, Θεόδωρος Στουδίτης, ή Κασσιανή κ.ἄ.), ἔξετάζονται μέ σοφία καί γνώση τῶν φιλολογικῶν πλευρῶν πού παρουσιάζουν τό διάφορα εἴδη τῶν ἐκκλησια-

στικῶν ὕμνων (κοντάκια, κανόνες, στιχηρά καί ἀπόστιχα, ίδιομελα καί προσόσμελα, καθίσματα, ἀντίφωνα, ἔξαποστειλάρια, ἀπολιτίκια κ.λ.π.), ἐνῶ παραλλήλα ἔχετάζονται ὑμνολογικά οἱ μεγάλοι ἑορταστικοί κύκλοι τῆς Ἐκκλησίας μας πού κατέχουν δεσπόζουσα θέση μέσα στά πλαίσια τῆς Ὁρθόδοξης λατρείας (ὅπως ἡ Ὅμνογραφία τῶν Χριστούγεννων καί τῶν Θεοφανείων, τῶν Παθῶν καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅπως ἐπίσης ὁ Ἀκάθιστος "Ὕμνος, τά Ἐγκόμια τοῦ Ἐπιτάφιου θρήνου κ.λ.π.). Ἀκόμα μελετῶνται κι ἔχετάζονται διεισδυτικά τά πρότυπα πού εἶχαν ὑπ' ὄψη τους οἱ Ὅμνογράφοι δταν συνέθεταν τούς ὕμνους τους, τά καλολογικά στοιχεῖα τους (ὅπως ἡ παρομίωση, ὁ πλεονασμός, ἡ ἀντίθεση τοῦ λόγου καί καθ' ἔξῆς), οἱ ἐπιδράσεις πού δέχτηκαν, ὅπως π.χ. ἀπό τὸν "Ομηρο, προκειμένου νά ἐκφράσουν τά πλούσια θρησκευτικά τους βιώματα, καθώς ἐπίσης καί οἱ γόνιμες ἐπιδράσεις πού ἀσκησαν μέ τά Ὅμνογραφικά τους συνθέματα στή λαϊκή ἐκφραση καί στή νεώτερη ἐλληνική ποίηση (Παπαδιαμάντη, Παλαμᾶ, Σικελιανό κ.ἄ.). Ἐνδιαφέρονται ἔξι ἄλλους γιά τό θέμα μας παρουσιάζει ἡ ἄποψη, πού συμπερασματικά ἐκφρά-

ζει ὁ συγγραφέας τῆς «Βυζαντινῆς 'Ὕμνογραφίας» ὅτι τά Ὅμνογραφικά δημιουργήματα δλων αὐτῶν τῶν ἐμπνευσμένων ποιητῶν —καί πόσων ἄλλων ἀλήθεια πού ἐμειναν ἄγνωστοι, διατηρώντας ἀπό σεμνότητα τήν ἀνωνυμία τους— δέν ἀποτελοῦν δείγματα μιᾶς λόγιας ποίησης, ἀλλά ἀντιπροσωπευτικά ἀνθη μιᾶς ψυχλόπνοης θρησκευτικῆς ποίησης, ἀληθινή καί ζωντανή ἐκφραση τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς μιᾶς χιλιόχρονης ἐποχῆς, ὅπως ήταν ἡ βυζαντινή περίοδος.

"Υστερα ἀπ' τίς σκέψεις πού προηγήθηκαν, ἔρχεται πιά σάν ἀπό μόνη τῆς ἡ ἀναμφισβήτητη διαπίστωση, ὅτι ἡ ποιητική ἐκφραση τοῦ Βυζαντίου, οἱ ἀγῶνες του, ἡ πίστη του, ἡ ψυχή του, βρίσκεται ἀποτυπωμένη κατά τρόπο ἔξιοχο, ἐμπνευσμένο καί δημιουργικό, τόσο ἀπό πνευματική ὅσο καί ἀπό εύρυτερη καλλιτεχνική ἀποψη, στά ἀμάραντα ἀνθη τῆς Ὅμνογραφίας του, πού δέ θά σταθεῖ ἵκανός νά τά ξεράνει ποτέ, ὅσο θά ὑπάρχει ποίηση, οὔτε καί ὁ πιό δυνατός λίβας τῆς ἀπιστίας καί τοῦ ὁρθολογισμοῦ.

E. N. ΜΟΣΧΟΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

ΕΧΘΡΟΣ ΕΝ ΟΨΕΙ

Μιά άπό τίς ειδήσεις πού διαβάσαμε στόν ήμερησιο τύπο: «Ένας νέος 17 έτών αυτοκτόνησε, λίγες μέρες άφού ένεγράφη σε όμαδα Φέσσ-μπούκ» με τίτλο: «Τί θά έλεγες νά θέσουμε τέρμα στή ζωή μας;» Είναι ένα άπό τα δράματα πού άντιμετωπίζουν πολλές οίκογνειες και στά όποια ώθει τά παιδιά τους τό περίφημο Διαδίκτυο.

Είναι γνωστόν τοῖς πᾶσιν, ότι τό Διαδίκτυο είναι ή τελευταία λέξις τής τεχνικῆς, τό συνώνυμο τής προσόδου. Όποιο παιδί δέν άσχολεται μ' αύτό, θεωρεῖται άγραμματο. Ούτε σκέψι λοιπόν, γιά τυχόν άπαγόρευσι. Γιά έλεγχόμενη χρήσι, ναι.

Άλλα ποιός θά τήν προτείνει; Καί πῶς θά γίνη δεκτή γιά τά παιδιά, πού... όρκίζονται στό όνομά του; Πού συναγωνίζονται, ποιό θά άφιερώση στό Διαδίκτυο τόν περισσότερο χρόνο; Μήπως θά ξερεπε νά ένημερώσουν τά παιδιά οι γονεῖς; Άλλα τά παιδιά είναι ξήτημα σάν δίνουν σημασία σ' αύτές τίς προειδοποιήσεις. Τόσο τά μικρότερα, δύο και —κυρίως— τά μεγαλύτερα, αύτά πού βρίσκονται στήν έφηβεία και νομίζουν ότι τά ξέρουν δλα. Μέ άποτέλεσμα νά θέτουν σέ άμεσο κίνδυνο τήν ύπόστασί τους και τήν ίδια τήν ζωή τους. Τήν ζωή πού δέν πρόφθασαν νά τήν ξήσουν.

Καί δημως! «Όλοι είμαστε ύπευθυνοι.» Όλοι πρέπει νά αισθανόμαστε ένοχοι γιά τούς κινδύνους πού άπειλούν τά

παιδιά μας. Οι γονεῖς, οι δάσκαλοι, ή κοινωνία. Διότι δέν τούς εἴπαμε ποτέ ή τούλαχιστον δύο ξερεπε τήν άληθεια γιά τό διαδίκτυο. «Ότι ναί, τούς δίνει πολλά, ένδιαφέροντα, χρήσιμα, πού θά ηθελαν καιρό νά τά βροῦν στά βιβλία. Άλλα μαζί μ' αύτά, ύποσκάπτει τήν ίδια τους τήν ζωή. Καί τά έκμεταλλεύεται μέ πολλούς τρόπους και τά καθιστά θύματα τῶν είδεχθεστέρων έγκλημάτων.

Μπροστά σ' αύτούς τούς φριβερούς κινδύνους πού έγκυμονει τό διαδίκτυο, έπιτρέπονται τά πάντα. Ακόμη και νά τού κλείσουμε τήν πόρτα (τρόπος τού λέγειν). Γιατί θά τό βρή στό σπίτι τού φίλου του, τού συμμαθητή του, άκομη —τώρα πιά— και στό σχολεῖο.

Τούλαχιστον νά γίνη μιά πανελλήνια έκστρατεία γιά νά ένημερωθούν τά παιδιά γιά τούς κινδύνους πού διατρέχουν και γιά τό πῶς μπορούν νά προφυλαχθούν. Καί στήν έκστρατεία αύτή νά λάβουν μέρος οι πάντες. Γονεῖς, δάσκαλοι, δημιοσιογράφοι, έφημερίδες, περιοδικά, τηλεόρασις, ή κοινωνία ολόκληρη. Ακόμη και τό ίδιο τό διαδίκτυο. Ισως ξετι τά παιδιά νά ένημερωθούν και νά άντιμετωπίσουν άποτελεσματικώτερα τούς κινδύνους.

Ένα τελευταίο σχόλιο, γιά τό τραγικό περιστατικό πού άναφέραμε στήν άρχη. Δέν μάθαμε έάν αύτός πού είχε τήν πρωτοβουλία νά συμβουλεύση τούς νέους μέσω τού διαδικτύου νά τερματίσουν τήν ζωή τους, αύτοκτόνησε και ο ίδιος. Μεταξύ μας, δέν τό πιστεύω.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

Ο ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΧΡΕΟΚΟΠΙΑΣ

Οι άκροατές τῶν δελτίων εἰδήσεων ἀνακουφίζονται κάπως ἀπό τίς διαβεβαιώσεις τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Διεθνοῦ Νομισματικοῦ Ταμείου καὶ τῶν ἄλλων διεθνῶν Ὀργανισμῶν (Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως) δτὶ ή χώρα μας θά ἀποφύγει τὴν οἰκονομική χρεοκοπία. Αὐτό μὲν εἶναι μία εὐχάριστος εἴδηση, ή ὅποια δίνει κάποια ἔλπιδα, δῆμως ὅλα τὰ ἄλλα, τὰ ὅποια συμβαίνουν αὐτὸν τὸν καιρό, στήν δημόσια ζωή τοῦ τόπου μαρτυροῦν σέ μεγάλο βαθμό τὴν ἡθική χρεοκοπία, ή ὅποια παρατηρεῖται σέ πολλούς τομεῖς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Συγκεκριμένα ἔνα μεγάλο μέρος τῶν συνεδριάσεων τοῦ κοινοβουλίου ἀσχολεῖται μὲ τήν σύσταση ἐξεταστικῶν ἐπιτροπῶν γιά τά λεγόμενα ποικίλα σκάνδαλα καὶ τήν ἀναζήτηση πολιτικῶν εὐθυνῶν στίς σχέσεις τοῦ κράτους μὲ μεγάλες πολυεθνικές ἔταιρεῖς, στήν διαχείριση δημοσίων περιουσιακῶν στοιχείων σέ σχέση μέ οἰκονομικά συμφέροντα ἄλλων φορέων, στίς ὑποπτες συναλλαγές γιά τήν προμήθεια νοσηλευτικοῦ ὑλικοῦ καὶ ἄλλα τινά. Καί δῆλα αὐτά καλύπτουν τό μεγαλύτερο μέρος τῶν προγραμμάτων τῶν εἰδήσεων τῶν Μ.Μ.Ε. καὶ τῶν στηλῶν τῶν ἡμεροήσιων ἐφημερίδων.

Αὔτη ή θλιβερή ἀπεικόνιση τῆς πραγματικότητας εἶναι ἐν πολλοῖς καὶ τὸ ἐπακόλουθο μιᾶς μεθοδευμένης δολίας στάσεως ἐκπροσώπων τῆς πολιτείας σέ θέματα, τά ὅποια ἀφοροῦν στήν θρησκεία καὶ γενικά στό πλέγμα τῶν ἀξιῶν τοῦ ἔθνους μας. Συγκεκριμένα ὁ συνήγορος τοῦ πολίτη ήταν ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος μέ τίς ἐνέργειές του συνετέλεσε καὶ στήν διατήρηση τῆς πολεμικῆς κατά τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν, δίδοντας βῆμα καὶ δημιουργώντας προβλήματα σέ στελέχη τῆς Δημόσιας Ἐκπαιδεύσεως, τά ὅποια τολμοῦσαν νά ἀμφισβήτησουν τήν νομιμότητα τῶν ἐνεργειῶν του καὶ τῶν συνεργατῶν του (Ἐλληνοχριστιανική Ἀγωγή σελ. 193-194 ἔτος 2010). Ἐν γένει ή δῆλη στάση τῆς πολιτείας κάθε ἄλλο παρά φιλική εἶναι πρός τό ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τήν θρησκευτική ἀγωγή τοῦ μαθητόκοσμου, γεγονότα τά ὅποια συντελοῦν ἀμεσα στή μείωση κάθε ἡθικῆς εὐάισθησίας στόν σύγχρονον καὶ ἰδιαίτερα στόν νέον ἄνθρωπον.

Συνέπεια αὐτῶν εἶναι: «Ο' ἀξίες τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ νά ἔχουν μαραθεῖ. Τά ἰδανικά νά ἔχουν ἔξαφανισθεῖ ἀφοῦ ἐπνίγησαν μέσα στό πέλαγος τῆς περιφρονήσεως καὶ τοῦ χλευασμοῦ. Καί ἀκριβῶς αὐτές οἱ ἐκδηλώσεις περιφρονήσεως πρός τά ἰδανικά ἀποτελοῦν

μιά τρανή άπόδειξη ώς πού έφθασε ό μαρασμός του πνευματικού πολιτισμού. Τώρα αυτά δλα, αυτή ή κατάσταση, αυτό τό κατάντημα ίσως νά μήν ένοχλοιν και τόσο τόν άνθρωπο, πού καμώνεται πώς είναι ρεαλιστής. "Έρχονται δύμας και τά πιό συγκεκριμένα και τά πιό ψηλαφητά. "Έρχονται τά ναρκωτικά νά φέρουν πλέον και τήν βιολογική άλλοιωση του άνθρωπου. Δέν ξέρω βέβαια τί θά γίνει στό μέλλον. 'Αλλά γιά σήμερα ή έπεκταση τής μανίας τῶν ναρκωτικῶν είναι τέτοια ώστε νά άνησυχει κανείς στά σοβαρά και άπο καθαρά βιολογική άποψη γιά τό μέλλον του πολιτισμού. 'Ο «μεταχριστιανικός πολιτισμός» μᾶς οδήγησε σήμερα στόν «ναρκωτικόν άνθρωπον» και αυτό είναι τό χειρότερον κατάντημα. Διότι τό κατέβασμα έφθασε στό πον plus ultra. Δέν έχει άλλο σκαλί νά κατεβεῖς. 'Εφθάσαμε και στόν έφυλισμόν του άνθρωπου. "Οπως γράφει ό Δάντης στήν είσοδο τής Κολάσεως: «'Αφήστε κάθε έλπίδα». 'Έκτος άπο τήν μόνη έλπίδα, πού προσφέρει ή αίωνιότης»^(*). Καί έρωτα: «Θά μέρισει κανείς αν δντως πιστεύω ότι ή γενεά μας πορεύεται πρός τόν θάνατον. "Αν στά άλήθεια τό αύριον τό βλέπω σάν τόν δλεθρο. "Ε, λοιπόν, δχ! Δέν τό πιστεύω. Διότι, μά τό είπα παραπάνω, διότι ύπάρχει ή έλπίδα άπο τήν αίωνιότητα. "Οταν κατέβεις τό τελευταίο σκαλί τότε άρχιζει ή άνοδική πορεία»^(*).

(*) Άλεξ. Ν. Τσιριντάνη: «Γιά μιά πορεία μέ επίγνωση», Έκδοση «Συζήτηση» Αθήνα 1975 σελ. 141-142.

Γιά τήν ύπερβαση και τήν άποφυγή αύτού του είδους, τήν χρεοκοπία δέν θά προσφύγουμε σέ κανένα ΔΝΤ άλλά στίς ίδιες πνευματικές δυνάμεις, τίς όποιες διαθέτει ό έλληνισμός άπο τήν μακραίωνα συμπόρευσή του μέ τήν Όρθοδοξη Χριστιανική διδασκαλία και Πίστη.

ΑΠΕΡΓΙΑΚΕΣ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

"Η άπεργία, ώς γνωστόν, είναι δικαιώματα κατοχυρωμένο νομοθετικά και μάλιστα μέ συνταγματική ίσχυ. 'Αρχή γιά τήν νομική αυτή καθιέρωση του δικαιώματος αύτού ήσαν οι άγωνες τῶν έργαζομένων άπεναντι στούς έργοδότες γιά τήν ίκανοποίηση άπαιτήσεών τους άπο τούς δευτέρους μέ έπιδιωξη νά «παύσει ή έκμετάλλευση άνθρωπων άπο άνθρωπους», κατά τήν γνωστήν μαρξιστική ρήση. Σέ αυτήν τήν άρχική φάση δέν ύπηρχαν εύρυτερες κοινωνικές έπιπτώσεις έκ τού γεγονότος τής κινητοποιήσεως τῶν έργατῶν κατά τῶν άφεντικῶν των.

"Οταν δύμας οι άπεργιακοί άγωνες έπειξετάθησαν σέ όργανισμούς και Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινῆς Ήφελείας, τῶν όποιων κατά κανόνα ίδιοκτήτης είναι τό κράτος, θῦμα τῶν έπιπτώσεων αύτῶν δέν είναι άποκλειστικά τό κράτος άλλά τό σύνολον τῶν πολιτῶν δικαιών και άδικων και κατά συνέπειαν ή εύθυνη τῶν πρωτοστατούντων στίς άπεργίες άφ' ένός και τής πολιτείας άφ' έτερου είναι τεράστιες. Είναι τό μεγάλο άνώνυμο πλήθος τό όποιον δέν συμμετέχει και δέν έχει και άρμοδιότητα στίς διαβουλεύσεις και στούς διαλόγους τῶν

άντιμαχομένων μερῶν καί τό όποῖον δύμως ύφεσταται τίς ταλαιπωρίες ἐκ τοῦ γεγονότος τῶν ἀπεργιῶν.

Καί ἐπ' αὐτῶν διηρωτάτο ὁ ἀείμνηστος καθηγητής Ἀλέξανδρος Τσιριντάνης πρό τεσσάρων δεκαετιῶν, καί ἡ ἀπορία του εἶναι καὶ σήμερα ἐπίκαιαρος: «Εἶναι δύμως ἡθικά ὅλα αὐτά; Καί μπορεῖ νά προχωρήσει ἔτσι ἡ κοινωνία; Καί δέν θά ἔλεγε ὁ κοινός νοῦς ὅτι ἡ κυβέρνηση ἔπρεπε νά βλέπει μόνη της ποῦ εἶναι δίκαιον καὶ πραγματοποιήσιμο νά βελτιωθοῦν οἱ ὅροι τῆς ἐργασίας; Εἰς τήν περίπτωση αὐτήν τό κράτος ἔπρεπε μόνον του νά σπεύδει νά ίκανοποιεῖ τά δίκαια καὶ πραγματοποιήσιμα αἰτήματα, χωρίς νά ἀφήνει νά ἐκβιασθεῖ πρός τοῦτο ἀπό τήν ἀπεργίαν. Καί ἐκεῖ ὅπου ἀντιθέτως ἐνδελεχής καὶ πράγματι φιλεργατική ἔρευνα δείχνει ὅτι τά αἰτήματα δέν εἶναι δίκαιον ἡ δέν εἶναι δυνατόν νά πραγματοποιηθοῦν, ἐκεῖ τό κράτος νά ἀντιτάξει μέ δλες του τίς δυνάμεις τό «δχι» στήν βίᾳ τῆς ἀπεργίας. »Ἐτσι ἡ ἀπεργία ἡ θά καθίστατο περιττή ἡ θά ἀπεθαρρύνετο ἀπό τήν ἀποτυχία. Αὐτά λέγει ὁ κοινός νοῦς. 'Αλλά βέβαια δέν ὑπάρχει σπανιώτερον πρᾶγμα στόν κόσμον ἀπό τόν κοινόν νοῦν!»^(*).

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΘΗΡΙΩΔΙΕΣ

Στήν ιστορική πορεία τῶν λαῶν, ὁ πόλεμος ἔχει ἀποδειχθῆ ὡς ἡ μητέρα πολλῶν κακῶν. Αὐτό ἐπιβεβαιώνεται καὶ ἀπό τίς συνέπειες τοῦ πολέμου πού διεξάγεται ἐναντίον τῆς τρομοκρατίας

(*) Περιοδικόν «Ἀκτῖνες». Στήλη: 'Απόψεις 'Απρίλιος 1980 σελ. 119-120.

μουσουλμανικῶν στοιχείων ἀνά τόν κόσμο καὶ κυρίως στά μέτωπα τοῦ Ιράκ καὶ τοῦ Ἀφγανιστάν.

Ἐτσι ἐκτός ἀπό τίς ἀπάνθρωπες συνθῆκες στίς όποῖες ἀναγκάζονται νά ζοῦν οἱ ἄνθρωποι στίς παραπάνω περιοχές, ἵδιαίτερη αἰσθητη προκαλοῦν οἱ περιπτώσεις ἔξαιρετης βίας, πού συνιστοῦν ἐγκλήματα πολέμου.

Οἱ ὡμότητες τοῦ πολέμου, εἶναι ἀνάγκη νά ἀφυπνίσουν τίς συνειδήσεις τῶν συνανθρώπων μας σ' ὅλο τόν κόσμο. Ἰδιαίτερα τῶν ἴσχυρῶν, πού καθορίζουν τίς τύχες τῶν λαῶν. Οἱ ἀνθρωποθυσίες ὅπου καί ἀν γίνωνται καὶ ὑπό ὀποιεσδήποτε συνθῆκες, εἶναι φαινόμενο, πού δέν συμβαδίζει μέ μιά ἀνθρωπότητα, πού καυχᾶται για τίς κατακτήσεις της στόν πολιτισμό καὶ τίς τεχνολογικές ἔξελίξεις στήν ἡλεκτρονική μας ἐποχή.

Σήμερα, περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλη φορά, εἶναι ἀνάγκη νά διαμορφώσουμε τίς ἀρτιες προσωπικότητες πού θά ἀναλάβουν τήν διακυβέρνηση σέ δλους τούς τομεῖς τῶν ἀνθρωπίνων δραστηριοτάτων.

Γι' αὐτό πρέπει νά ἀναζητήσουμε τό θεμέλιο, αὐτό πού ὄσάκις τό ἀγνοοῦμε, γινόμαστε μάρτυρες τῶν ἔρειπίων τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ. Καί ἃς μή αὐταπατώμεθα, θεμέλιο χωρίς τήν Πίστη στόν σαρκωθέντα Θεό, δέν εἶναι δυνατό νά ὑπάρξει. Φθάνει νά ὑπάρχουν οἱ συνέπειες καὶ τά βιώματα αὐτῆς τῆς Πίστης καὶ ἔνα ἀπό αὐτά εἶναι ἡ ἀναζήτηση καὶ ἐφαρμογή τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς, πού τόσο ἐπειγόντως χρειάζεται ἡ ἐποχή μας.

I.G.K.

ΒΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ

Όσοις πρόσοις διάδοσιν ώφελέμων βιβλίων έξέδωσε τό βιβλίο του ἀκαδημαϊκοῦ κ. **Λουκᾶ Χριστοφόρου** μέ τόν τίτλο: «Βήματα στήν ἐπιστήμη καὶ τήν ζωή». Τό βιβλίο αύτό περιέχει τό κείμενο 11 ὄμιλιῶν τοῦ συγγραφέα μεταξύ τῶν ἑτῶν 2002 καὶ 2008 οἱ ὅποιες πραγματοποιήθηκαν ἀπό τό βῆμα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἄλλες πρόστα μέλη τῆς Χ.Ε.Ε. καὶ τῆς Χ.Ε.Ε.Λ. στό κτίριον τῆς ὁδοῦ Καρύτη 14.

Περιεχόμενον τῶν ὄμιλιῶν αύτῶν εἶναι: ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἐνέργεια οἱ ἀξίες καὶ τά προβλήματα τῆς κοινωνίας καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ἐπίδραση τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνολογίας στόν ἀνθρώπο.

Στά κείμενα αύτά θά συναντήσει ὁ ἀναγνώστης πλήθος πληροφοριῶν ἀπό τά νεώτερα πορίσματα καὶ ἐπιτεύγματα καὶ τόν προβληματισμόν τῶν φυσικῶν καὶ βιολογικῶν ἐπιστημῶν καὶ τίς ἐπιπτώσεις αύτῶν στίς μεταφυσικές ἀναζητήσεις. "Ολα δσα ἀναφέρονται στό βιβλίο αύτό ἔχουν τό ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιά σχολιασμό καὶ προβληματισμό. Έξ αύτῶν ὁ συγγραφέας ἐστιάζει τήν προσοχή του σέ τρία ἐπίκαιαρα θέματα πού προκαλοῦν καὶ τήν ἀνησυχία γιά τό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας: α) ἡ τε-

λειοποίηση καὶ ἡ διασπορά τῶν πυρηνικῶν ὅπλων, β) οἱ κλιματικές ἀλλαγές καὶ γ) οἱ ἐπιπτώσεις τῆς γενετικῆς μηχανικῆς στήν αὐτονομία τοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι κοινός τόπος ἡ καταστρεπτική ἴσχυς τῶν πυρηνικῶν ὅπλων. Καὶ ἐνώ τό ἑτος 2002 οἱ Η.Π.Α. καὶ ἡ Ρωσία ὑπέρραφαν συμφωνία γιά περιορισμό τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἄμεσα χρησιμοποιησίμων πυρηνικῶν βομβῶν, νέες χῶρες προστίθενται στόν κατάλογον ἔκείνων πού κατέχουν πυρηνικά ὅπλα ὅπως ἡ Ἰνδία, τό Πακιστάν, ἡ Βόρειος Κορέα, τό Ἰσραήλ. Καὶ αύτή ἡ διασπορά εἶναι ἀνησυχητική. Μέχρι σήμερα μετά τόν Αύγουστο τοῦ ἑτος 1945 ἡ ὑπαρξη αύτῶν τῶν ὅπλοστασίων εἶναι μία ἐφιαλτική ἀπειλή, πού σημαίνει ὅτι στηριζόμαστε στόν τρόμο γιά τήν διατήρηση τῆς εἰρήνης" (σελ. 143). Αύτό δμως δέν ἀποτελεῖ ἀσφαλῆ ἔγγυηση γιά τό μέλλον.

Γιά τίς κλιματικές ἀλλαγές ὁ κ. Λ. Χριστοφόρου ἐπισημαίνει: «Οἱ ἐπιστήμονες στίς περιβαλλοντικές ἐπιστήμες ὑπῆρξαν παράδειγμα ἐπιστημονικῆς δράσεως καὶ κοινωνικῆς ὑπευθυνότητας, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τόν ούσιωδη ρόλο τῆς ἐπιστήμης καὶ τόν ἐπιστήμονα στήν ἀντιμετώπιση ἐνός ἀπό τά καίρια προβλή-

ματα της έποχης μας, τήν έπιδραση τοῦ ἀνθρώπου στό φυσικό περιβάλλον καί τίς συνακόλουθες κλιματικές ἀλλαγές». Συνέπεια αὐτῶν τῶν ἀντιδράσεων τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου στό φλέγον αὐτό θέμα ὑπῆρξε σέ μικρό σχετικά χρονικό διάστημα ἢ σημαντική θετική ἀλλαγή στήν συμπεριφορά τῶν κοινωνιῶν ἢ ὅποια εύρισκεται σέ εξέλιξη.

Τό τρίτο θέμα πού προβληματίζει τόν κ. Λουκᾶ Χριστοφόρου είναι οἱ ἐπιπτώσεις τῆς γενετικῆς μηχανικῆς στήν αὐτονομία τοῦ ἀνθρώπου, καί ἐπ' αὐτοῦ παρατηρεῖ. «Ἐνα μεγάλο μέρος τῆς ἐρευνας στή γενετική μηχανική ἔκτελεῖται σήμερα ἀπό ἐπιστήμονες, οἱ ὄποιοι ἐργάζονται σέ βιομηχανίες καί ιδιωτικές ἐπιχειρήσεις γιά ιδιωτικούς σκοπούς καί οἰκονομικά δρέλη. Μετά τόν Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο εἴδαμε τήν στα-

διακή «στρατικοποίηση» τῆς ἐπιστήμης. Τώρα ἐνῶ αὐτό συνεχίζεται, βλέπομε τήν σταδιακή «ἰδιωτικοποίηση» τῆς ἐπιστήμης. Καί στίς δύο περιπτώσεις ἔνα μεγάλο μέρος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνας καί νέας γνώσεως παραμένει φυλακισμένο γιά λόγους ἀσφαλείας ἢ ιδιοκτησίας παραβιάζοντας ἔτσι τό παραδοσιακό ἥθος καί ἥθος τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἀναφορά τοῦ κ. Λουκᾶ Χριστοφόρου στά τρία αὐτά ἐπίκαια ρα ἀλλά συνάμα καί ἀνησυχητικά προβλήματα τῆς συγχρόνου ἐποχῆς είναι ἐπαινετή, διότι ἐνημερώνει τό ἀναγνωστικό κοινό γιά τήν προβληματική τῶν καιρῶν μας καί τήν προσαρμογή τῆς καθημερινῆς πράξεως στίς νέες συνθῆκες οἱ ὄποιες ἐκ τῶν πραγμάτων διαμορφώνονται.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Τό διαδίκτυο είναι ή μεγαλύτερη τεχνολογική έπανάσταση του 20^{ου} αιώνα. Έγινε τό μέσο, πού έπετρεψε τή διάχυση τῆς πληροφορίας, τῆς έννημέρωσης, τῆς γνώσης και τῆς ψυχαγωγίας σέ δόλο τόν κόσμο, προσφέροντας τήν ίσστιμη και ἄμεση πρόσβαση δόλων τῶν ἀνθρώπων στό συσσωρευμένο πλοῦτο του. Παράλληλα, μετέβαλε τήν ἐπικοινωνία σέ μιά ἀνοικτή, ἄμεση και ἀμφίδρομη σχέση. Είναι οὐσιαστικά τό μεγαλύτερο παράθυρο στόν πλανήτη μας!

Τό διαδίκτυο δίλλαξε τή ζωή μας και κατέστη ἀναπόσπαστο στοιχεῖο τῆς καθημερινῆς προσωπικῆς, ἐπαγγελματικῆς και ἐπιστημονικῆς πορείας τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου. Είδικότερα γιά τό παιδί ή χρήση τοῦ διαδικτύου είναι πλέον ἔξαιρετικά ἀπαραίτητη. Ή γνώση του διαδικτύου είναι ἔνα ἀπολύτως ἀναγκαῖο ἔφόρδιο γιά κάθε νέο και ἐντάσσεται στή βασική γενική παιδεία, πού ὀφείλει νά προσφέρει κάθε ἔκπαιδευτικό σύστημα.

Τά παιδιά, λοιπόν, πρέπει νά ἐνθαρρύνονται και νά παρακινοῦνται νά μάθουν ὅσο τό δυνατόν καλύτερα τό διαδίκτυο, νά τό χρησιμοποιοῦν ὑπεύθυνα και ὡφέλιμα, γιά νά μπορέσουν νά ὑποστηρίξουν ἀποτελεσματικά σήμερα

τά μαθήματά τους και αύριο τήν ἐπιστήμη και τήν ἐργασία τους. Ἀλλοίμονο στούς ψηφιακά ἀναλφάβητους! Τό διαδίκτυο είναι πλέον ἔνα δομικό μέρος του ἀλφαριθμητού τῶν νέων, τῆς γλώσσας ἐπικοινωνίας τους μέ τό σύγχρονο περιβάλλον και τούς συνομηλίκους τους. Ἅς συνειδητοποιήσουμε ὅτι ὅσο ἐγκληματικός ήταν ὁ ἀναλφαριθμητισμός στόν 20^ο αιώνα, τό ἴδιο καταστροφικός είναι ὁ ψηφιακός ἀναλφαριθμητισμός στόν 21^ο αιώνα.

Συνεπῶς, είναι ὑποχρέωση τῶν γονέων, τῶν ἔκπαιδευτικῶν και ὅσων ἀσχολοῦνται μέ τήν ἀνατροφή, τήν ἀγωγή και τήν παιδεία τῶν παιδιῶν νά τούς προσφέρουν τήν καλύτερη δυνατή ἔκπαιδευση στό διαδίκτυο και γενικά στούς ἡλεκτρονικούς ὑπολογιστές. Ἐπί πλέον, είναι χρήσιμο γιά δόλους τούς ἐνήλικες νά ἔχουν μιά βασική κατάρτιση γιά τό διαδίκτυο. Κάτι τέτοιο είναι δχι μόνο χρήσιμο στούς ἴδιους, ἀλλά τούς φέρνει πιό κοντά στά σημερινά παιδιά, πού θά αἰσθανθοῦν ὅτι ἔχουν κοινά ἔνδιαφέροντα μέ τούς μεγαλυτέρους τους, γεγονός πού μειώνει τίς ἀποστάσεις μεταξύ τῶν γενεῶν.

Τό διαδίκτυο ἔχει μεταβάλει ἄρδην τήν καθημερινή ζωή μας. Ὁ τρόπος μέ τόν ὄποιο ἐργαζόμαστε, ἐνημερωνόμαστε, ψυχαγωγούμαστε, ἐπικοινωνοῦμε,

έρευνούμε, άλληλογραφούμε, άκούμε μουσική, ή βλέπουμε τηλεόραση εχει μεταβληθεί και συνεχῶς βελτιώνεται. 100 περίπου ίστοσελίδες άντιστοιχούν σήμερα σε κάθε ανθρωπο της Γης! Σχεδόν 700 δισεκατομμύρια ίστοσελίδες άναμένουν τους έπισκεπτες τους, ένω παγκόσμιοι έπιχειρηματικοί δημιουρούνται ωραία στό διαδίκτυο. Σχεδόν 2 δισεκατομμύρια άριθμούν σήμερα οι χρήστες του διαδικτύου και κάθε μέρα προστίθενται σ' αύτούς 2 έκατομμύρια νέοι χρήστες!

Στήν Εύρωπη σχεδόν τό 60% τῶν κατοίκων είναι τακτικοί χρήστες του διαδικτύου. Πάνω από τό 50% τῶν νοικοκυριῶν και τό 80% τῶν έπιχειρησεων διαθέτουν σύνδεση ύψηλής ταχύτητας στό διαδίκτυο. Στή χώρα μας τό 44% τῶν Έλλήνων είναι χρήστες του διαδικτύου, ένω τό ποσοστό αύτό έκτοξεύεται πάνω από τό 70% στις ήλικεις 13-24 έτῶν. Τό 40% τῶν νοικοκυριῶν και τό 80% τῶν έπιχειρησεων συνδέονται μέ τό διαδίκτυο.

Είναι τόσες πολλές οι έφαρμογές του διαδικτύου γιά κάθε εκφανση της ανθρώπινης ζωῆς και δραστηριότητας. Ειδικότερα, στόν χώρο της γνώσης οι έπιστημονες κάθε κλάδου διατρέχουν τό διαδίκτυο, γιά νά ένημερωθούν έπι τῶν έξελιξεων της έπιστημης τους, άλλα και γιά νά έρευνήσουν μέ άπιστευτη ταχύτητα θέματα, πού τούς άπασχολούν στήν καθημερινή έργασία τους. Έπι πλέον, τό διαδίκτυο κατέστησε έφικτή τήν έπιστημονική και έρευνητική συνεργασία μεταξύ έπιστημόνων άπό διάφο-

ρες και άπομακρυσμένες πολλές φορές χώρες, γεγονός έξαιρετικά δύσκολο μέχρι και πρίν λίγα χρόνια, μέ αύτό τόν τρόπο ή παραγωγή τού έπιστημονικού έργου έπιταχύνεται διεθνῶς πρός διεθνής της άνθρωποτητας.

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Πληροφορηθήκαμε τήν άναστολή της έκδόσεως ένός έπιστημονικού περιοδικού μετά από 23 χρόνια συνεχοῦς κυκλοφορίας. Πρόκειται γιά τό περιοδικό *Nέα Κοινωνιολογία*. Στό σκεπτικό της άποφάσεως διαβάζομε τά έξης άξιοσημείωτα: «Οι λόγοι όλοκλήρωσης της έκδοσης έχουν σχέση δχι τόσο μέ τήν οίκονομική συγκυρία και τήν συναφή κρίση στήν άγορά του βιβλίου, άλλα περισσότερο μέ τήν σταδιακή μετατόπιση της θεωρητικής συζήτησης στό Διαδίκτυο (ή ίστοσελίδα της *Nέας Κοινωνιολογίας* www.newsociology.gr έχει ξεπεράσει κατά πολύ σέ άναγνωσιμότητα τό ΐδιο τό περιοδικό στήν έντυπη μορφή του). Έπισης ή προϊούσα άπαιδεία και ή κατάρρευση της Μέσης και της Ανώτατης Έκπαίδευσης στήν Έλλάδα είχαν ώς άποτέλεσμα τήν σταδιακή συρρίκνωση της κρίσιμης μάζας τῶν διανοούμενων και τήν μή άναπταραγωγή και ήλικιακή άνανέωσή της. Έπομένως ή άποφαση γιά τό κλείσιμο τού περιοδικού άπορρέει από τήν πεποίθηση ότι έντυπα μέ μακρά και εύδοκιμη πορεία πρέπει νά κλείνουν δσο είναι άκματα» <http://www.antibaro.gr/print/node/2065>.

“Αλλη μιά είδησις άπό τόν Τύπο μᾶς ένημερώνει ότι για πρώτη φορά οι πωλήσεις ήλεκτρονικῶν βιβλίων ξεπέρασαν τίς αντίστοιχες τῶν έντύπων στό μεγαλύτερο ήλεκτρονικό κατάστημα τό *A-mazon*.

Κι αλλες φορές είχαμε άσχοληθή μέτο ΐδιο φαινόμενο· τῆς ψηφιακῆς ἀναγνώσεως τῶν βιβλίων καί περιοδικῶν, ἐπισημαίνοντες τίς ἀρνητικές ἐπιπτώσεις αὐτῆς τῆς τάσεως γιά τήν μόρφωσι τῶν ἀνθρώπων, (βλ. «*Άκτινες*» τ. Σεπτεμβρίου - Όκτωβρίου 2010, σελ. 254 καί ἐπ.). Στό σημερινό μας σημείωμα θά ύπογραμμίσωμε καί τά θετικά στοιχεῖα, τά όποια ἐνυπάρχουν σέ αὐτήν τήν ἐξέλιξι.

‘Η ψηφιοποίησις παλαιῶν καί δυσερέτων ἐντύπων ἀνοίγει νέους ὁρίζοντες στήν ἐπιστημονική μελέτη καί ἔρευνα. ‘Η δυνατότης νά «ξεψυλλίσῃ» καί νά διαβάσῃ κάποιος στήν ὄθόνη τοῦ ύπολογιστοῦ του παλαίτυπα βιβλία ἢ σπάνιες ἑκδόσεις, πού φιλοξενοῦνται σέ ἐλάχιστες μεγάλες βιβλιοθήκες τοῦ ἔξωτερικοῦ είναι πολύ σημαντική καί χρήζει ἀξιοποίησεως. Τό ΐδιο ισχύει καί γιά τά χειρόγραφα. ‘Αφ’ ἐνός μέ τήν ψηφιοποίησί τους προστατεύονται πλέον ἀπό τήν φθορά τοῦ χρόνου καί ἀφ’ ἐτέρου γίνονται κτῆμα περισσοτέρων ἐρευνητῶν, οί όποιοι μποροῦν νά τά ἐπεξεργάζονται ἀπό μακρινές ἀποστάσεις.

‘Ενα δεύτερο θετικό στοιχεῖο τῶν ψηφιακῶν βιβλίων καί τῶν ἐντύπων ἐν γένει είναι ότι μᾶς ἀπαλλάσσουν ἀπό τό ἄγχος τή ἀποθηκεύσεως καί τῆς ἐ-

ξευρέσεως χώρου στά ράφια τῶν βιβλιοθηκῶν (οίκιακῶν καί δημοσίων). Σειρές ὀλόκληρες βιβλίων «ἀποθηκεύονται» στόν σκληρό δίσκο τοῦ ύπολογιστοῦ μας καί εἶναι διαθέσιμα ἀνά πᾶσα στιγμή, ἀκόμη καί στίς μετακινήσεις μας μέ ἔναν φορητό ύπολογιστή. ‘Η ἐπεξεργασία, μάλιστα, αὐτῶν τῶν ψηφιοποιημένων βιβλίων γίνεται ἄνετα καί εύκολα μέ τά προγράμματα εύρετηρίου καί ἀναγνωρίσεως τῶν λέξεων, τά όποια διαθέτουν πλείστοι ύπολογιστές.

Τρίτο θετικό στοιχεῖο είναι ἡ ἐλευθερία καί δωρεάν διακίνησις πολλῶν βιβλίων καί περιοδικῶν στό διαδίκτυο. Βεβαίως, θά πρέπει νά ἐπισημάνωμε ότι πολλά βιβλία καί ἔντυπα δέν είναι ἀκόμη δωρεάν προσβάσιμα ἀπ’ ὅλους. Γιά νά τά διαβάσῃ κάποιος ἀπαιτεῖται συνδρομή ἡ πληρωμή γιά τά συγκεκριμένα τεύχη ἡ ἔντυπα. Πάντως, φαίνεται, ότι στό προσεχές μέλλον θά ύπαρχη μεγαλυτέρα δωρεάν πρόσβασις, ἀφοῦ τό κόστος γιά τήν ἔκδοσι καί ταχυδρόμησι ἐνός ἐντύπου καί τό κόστος ἀναρτήσεώς του στό διαδίκτυο είναι μή συγκρινόμενα μεγέθη.

Στόν χώρο τοῦ θεολογικοῦ καί θρησκευτικοῦ ἐντύπου ἔχομε τήν δυνατότητα σήμερα σέ πολλές ίστοσελίδες νά ἀνεύρωμε καί νά μελετήσωμε πλείστα δσα κείμενα. Κι ἄλλη φορά ἔχομε ἀναφερθῆ στήν ψηφιοποίησί τῆς Πατρολογίας τοῦ Migne, ἡ όποια είναι δωρεάν προσβάσιμος σέ ἀρκετές ίστοσελίδες. ‘Η Ἀγία Γραφή στήν ἑλληνική, ἀλλά καί σέ ἄλλες γλώσσες προσφέρεται δωρεάν σέ πολλές ίστοσελίδες. Θρησκευτικά πε-

ριοδικά, δύος καί τό δικό μας, άναρτώνται εξ όλοκλήρου στό διαδίκτυο (www.xee.gr) καί διαβάζονται άπο δύοντος διαθέτουν τήν άνάλογο ύποδομή.

Φαίνεται ότι τά πράγματα όδηγούνται στήν έπικράτησι της είκονικής καί ψηφιακής άναγνωσεως τῶν βιβλίων, περιοδικῶν καί έφημερίδων. Γι' αύτό καί θεωρούμε ότι χρειάζεται μία συστρατευσις ὅλων τῶν ύγιων δυνάμεων τοῦ τόπου μας, ὥστε νά προβάλλωμε μέσω τοῦ διαδικτύου τήν πληθώρα καί τόν πλούτο τῶν περιοδικῶν καί τῶν έντυπων, τά όποια ύπηρετοῦν τίς παραδοσιακές ἀξίες τοῦ γένους μας. Είναι κρί-

μα νά κυριαρχήσουν στό διαδίκτυο άντιανθρωπιστικές καί άντιχριστιανικές ίδεες μέ τήν άνάρτησι έντυπων τέτοιου περιεχομένου καί νά μή καταβληθῇ ό κόπος νά προβληθοῦν καί τά έντυπα πού άναφέρονται στήν έκκλησιαστική καί έθνική παράδοσι τοῦ λαοῦ μας.

Κλείνοντας σημειώνομε ότι στήν ψηφιακή τεχνολογία δέν έντάσσονται τά πάσης φυεως καί μορφῆς έντυπα, άλλα καί θεάματα (βίντεο) καί άκουσματα (ήχογραφήσεις). Κι αύτά συνθέτουν ένα άλλο πολύτιμο καί ἀξιοποιήσιμο υλικό.

I. K. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαίον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τήν 1ην έκάστου μηνός. Ίδιοκτήτης: «Χριστιανική Ένωσις Ακτίνες», άδος Καρύτση 14, 105 61 Αθῆναι, Τηλ. 210.32.35.023. Έκδότης καί Διευθύντης Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ιατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Αθῆναι. Υπεύθυνη Τυπογραφείου: Μαρία Κ. Τσινταράκη, Γαμβέττα 12, 106 77 Αθῆναι, Τηλ. 210.38.05.816. Τιμή τεύχους ΕΥΡΩ 1,50. Έτησία συνδρομή, Έσωτερικοῦ ΕΥΡΩ 15, Έξωτερικοῦ ΕΥΡΩ 30. Η Έπιτροπή έπιφυλάσσει εἰς έαυτήν τό δικαίωμα νά μη δημοσιεύη ή νά συντέμνη κατά τήν κρίσιν της οιονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιεύμενα ή μή, δέν έπιστρέφονται. Άναγγελίαι έντυπων έν γένει καί θιβλιοκρισίαι δέν δημοσιεύονται. www.xee.gr. ΚΩΔΙΚΟΣ 1692.

Τόπος έκδόσεως 'Αθῆναι, Νοέμβριος 2010

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

'Από τίς έκδόσεις «Η Δαμασκός»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗ

**ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ**

Χρύσανθος ό από Τραπεζοῦντος

'Ο Κύπρου Μακάριος Β'

'Ο Κασσανδρείας Εἰρηναῖος

'Ιωακείμ Γ' Οἰκουμενικός Πατριάρχης

* * *

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΥ

ΤΟΜΑΣ ΣΤΕΡΝΣ ΕΛΙΟΤ

Τό άληθινό του πρόσωπο
καί ό συμβολισμός τοῦ ἔργου του

* * *

ΔΗΜ. Λ. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Δρος Ποινικῶν ἐπιστημῶν

'Επιτίμου Δικηγόρου

**ΘΕΜΑΤΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ**

'Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210.32.21.283

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
ΚΑΡΥΤΣΗ 14, Τ. Τ. 105 61
ΑΘΗΝΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΤΑΘΑΚΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΔΟΚΙΜΙΑ
Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ 20όν ΑΙΩΝΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΑΘΗΝΑΙ 2008